

2010 6-1**Afskedigelse af sognepræst****Tjenestemandslovens § 43**

Kirkeministeriet afskedigede en sognepræst under henvisning til at der mellem hende og menigheden gennem en årrække havde bestået en dybtgående uoverensstemmelse som betød en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel på det pågældende sted.

Efter en nærmere gennemgang af betingelserne i tjenestemandslovens § 43 udtalte ombudsmanden at han ikke mente at ministeriet havde tilstrækkeligt grundlag for at afskedige præsten efter denne bestemmelse.

Ombudsmanden henstillede at ministeriet genoptog sagen og traf en ny afgørelse i lyset af det som han havde anført i udtalelsen, herunder at ministeriet indhentede visse yderligere oplysninger, at ministeriet søgte at afklare den tvivl der var opstået om nogle af forholdene i sagen, og at ministeriet overvejede betydningen af det mellemliggende menighedsrådsvalg.

Ombudsmanden nærede endvidere betænkelighed ved at anse en så kort periode som 1 år og 8 måneder for at opfylde betingelsen om en årrække.

Ombudsmanden modtog en kopi af Kirkeministeriets brev af 7. februar 2011 til præsten. Det fremgik af brevet at Kirkeministeriet ikke ville genoptage sagen. Ministeriet havde truffet denne beslutning efter at have gennemgået ombudsmandens udtalelse og en række nye henvendelser som ministeriet havde fået fra personer med tilknytning til de myndigheder der havde været involveret i sagen. Efterfølgende skrev ombudsmanden til ministeriet at der ikke var grundlag for at han foretog sig mere i sagen, fordi ministeriet for så vidt havde efterkommet hans henstilling. I et brev af 1. april 2011 skrev ombudsmanden til præstens advokat at han først ville tage stilling til en eventuel henstilling om at præsten fik fri proces, efter at ministeriet havde haft lejlighed til at tage stilling til advokatens indsigelser.

(J.nr. 2009-1699-813)

En advokat, B, klagede til mig over at en sognepræst, A, blev afskediget fra sin stilling med henvisning til tjenestemandslovens § 43.

30. juli 2010

Ansættelses- og arbejdsret:
1.2.Forvaltningsret:
1121.1
12.1
29.7.

Ombudsmandens udtalelse

”1. Retsgrundlaget

1.1. Tjenestemandslovens §§ 28 og 43

Tjenestemandslovens § 28 har følgende ordlyd:

’§ 28. Tjenestemænd kan afskediges uden ansøgning med 3 måneders varsel til udgangen af en måned. Afsked kan dog ske med kortere varsel, såfremt den er begrundet i, at tjenestemanden som følge af strafbart forhold, tjenesteforseelse eller mislighed er uskikket til at forblive i stillingen.

Stk. 2. For tjenestemænd ansat på åremål ophører ansættelsen i øvrigt ved åremålets udløb.’

Med hjemmel i § 28 kan en myndighed afskedige en tjenestemand uden ansøgning med tre måneders varsel til udgangen af en måned hvis der er et sagligt grundlag. Det er fastslået af domstolene og ombudsmanden at samarbejdsproblemer kan udgøre et sådant sagligt grundlag. Hensynet til retssikkerheden gør dog at visse betingelser skal være opfyldt. Det kræves at samarbejdsproblemerne skal have en meget negativ indflydelse på udførelsen af opgaverne på arbejdspladsen. Der skal også være en klar forbindelse mellem problemerne og den som søges afskediget, og hovedskylden for at problemerne er opstået, må ikke kunne lægges på andre. Desuden skal myndigheden først have forsøgt at løse samarbejdsproblemerne på andre måder end ved afskedigelse. Dette følger af den forvaltningsretlige grundsætning om proportionalitet. Da en uansøgt afskedigelse normalt er en meget alvorlig sag for den ansatte, stilles der også krav til beviserne. Der må ikke være tvivl om at der rent faktisk har været (uløselige) problemer af den beskrevne karakter.

Tjenestemandslovens § 43 har følgende ordlyd:

’§ 43. Efter indstilling fra provst og biskop kan der meddeles en præst afsked med virkning efter § 32, såfremt der mellem præsten og menigheden gennem en årrække har bestået en dybtgående uoverensstemmelse, som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel på det pågældende sted.’

1.2. Tidligere bestemmelser

Tjenestemandslovens § 43 er ikke den første bestemmelse af sin art. Lov nr. 418 af 12. juli 1946 om folkekirkens lønningsvæsen uden for København og Frederiksberg m.m. indeholdt denne bestemmelse i § 77:

’§ 77. Dersom en Præst gennem en Aarrække i sin Præstegerning udviser Mangel på Evne til at varetage sit Embede det paagældende Sted, kan der efter Indstilling af Biskoppen og Provsten meddeles den paagældende Af-

sked, saaledes at der tillægges ham først Ventepenge og derefter Pension efter de herom gældende Regler.

Stk. 2. Saadan Afskedigelse afskærer ikke den paagældende fra paa ny at søge Embede andetsteds.'

Bestemmelsen gjaldt også i København og på Frederiksberg, jf. lov nr. 417 af 12. juli 1946 om folkekirkens lønningsvæsen i København og på Frederiksberg, § 32. Senere blev disse regler erstattet af § 14 i lov nr. 155 af 7. juni 1958 om folkekirkens lønningsvæsen m.v. der havde denne ordlyd:

'§ 14. Såfremt der i et sogn mellem præst og menighed gennem en årrække har bestået en dybtgående uoverensstemmelse, som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel det pågældende sted, kan der efter indstilling fra provst og biskop meddeles den pågældende præst afsked, således at der tillægges ham først ventepenge og derefter pension efter de herom gældende regler.

Stk. 2. En efter stk. 1 afskediget præst er berettiget til at søge andet embede, herunder tillige de i menighedsrådslovens § 36 omhandlede embeder, uanset om han i øvrigt opfylder de i denne lovbestemmelse fastsatte særlige betingelser.'

1.3. Betænkninger og litteratur

Baggrunden for indførelsen af § 14 i lov nr. 155 af 7. juni 1958 om folkekirkens lønningsvæsen m.v. fremgår af den betænkning som blev afgivet af Lønningskommissionen af 1954. I kommissionens 3. betænkning (nr. 198/1958) er det oplyst (s. 71 f) at Præsteforeningen havde foreslået principalt at § 77 i lov nr. 418 af 12. juli 1946 om folkekirkens lønningsvæsen uden for København og Frederiksberg m.m. blev ophævet, subsidiært at bestemmelsen blev affattet således at der blev taget hensyn til den mulighed at skylden for det ødelagte forhold må lægges helt eller delvis på menigheden. Kommissionen mente ikke at den kunne foreslå at bestemmelsen blev ophævet. Kommissionen var dog enig i at bestemmelsen var uheldig i sin daværende affattelse fordi den ensidigt lagde ansvaret for det dårlige forhold mellem præst og menighed på præsten, og fordi den mulighed som præsten herefter havde for at opnå indstilling til andet embede, reelt set var meget begrænset. Derfor foreslog kommissionen at bestemmelsen fik en anden formulering, nemlig den som senere blev vedtaget som § 14 i lov nr. 155 af 7. juni 1958 om folkekirkens lønningsvæsen m.v.

Regeringen nedsatte i 1965 Tjenestemandskommissionen som skulle udarbejde forslag til revision af tjenestemandsgivningen. Kommissionen tog i den forbindelse stilling til § 14 i lov nr. 155 af 7. juni 1958 om folkekirkens lønningsvæsen m.v. I bilag 6 i betænkning afgivet af Tjenestemandskommissionen af 1965, 1. del (nr. 483/1969), er anført følgende s. 240:

'Bestemmelsen, der forudsætter, at skylden for uoverensstemmelsen ikke énsidigt kan placeres hos præsten, og at hans forhold i hvert fald ikke kan medføre afsked i medfør af reglerne om disciplinærforfølgning, har virket efter sin hensigt og foreslås videreført uændret.'

Bestemmelsen i § 14 blev herefter i det væsentlige videreført som § 43 i tjenestemandsløven af 1969.

I 1987 nedsatte kirkeministeren et udvalg til at udarbejde et forslag til en ansættelseslov for folkekirken. Udvalget afgav betænkning nr. 1182/1989 angående ansættelse i stillinger i folkekirken m.m. I denne betænkning er der s. 63 bl.a. anført følgende om tjenestemandsløvens § 43:

'Bestemmelsen er som sagt kun anvendt i få tilfælde, men den er påberåbt talrige gange af menighedsråd, der følte sig i uoverensstemmelse med sognets præst. En enkelt sag er ført så vidt, at en provsteret blev nedsat for at undersøge, om forudsætningen for bestemmelsens anvendelse – nemlig dybtgående uoverensstemmelse med menigheden – var til stede. Dette kunne ikke konstateres ved provsterettens undersøgelse.

Netop vanskelighederne ved at sandsynliggøre – endsige dokumentere – at forholdet til menigheden er ødelagt, er årsagen til, at bestemmelsen har vist sig vanskelig at anvende. I denne forbindelse bemærkes, at menighedsrådets udtalelse nok tillægges vægt, men udtalelsen er ikke i sig selv en tilstrækkelig dokumentation.

Også kravet om, at uoverensstemmelserne skal have bestået i en årrække, har givet vanskeligheder ved administrationen.

Når hensyn tages til afgrænsningen af det område, inden for hvilket diskretionær afskedigelse efter tjenestemandsløvens § 28 kan finde sted, jf. afsnit 3.2.2.3., indsnævres anvendelsesområdet for § 43 til de tilfælde, hvor den dybtgående uoverensstemmelse mellem præst og menighed er forvoldt af menigheden selv — nærmest forsætligt. En ødelæggelse af tillidsforholdet iøvrigt — hvad grund iøvrigt dette måtte have — vil være tilstrækkelig årsag til en afskedigelse efter § 28, såfremt ansættelsens mening dermed er bortfaldet.'

Det fremgår af betænkningen at udvalget ikke kunne foreslå bestemmelsen i § 43 videreført. Betænkningen førte dog ikke til at bestemmelsen blev ophævet, men betænkningen dannede grundlag for et lovforslag der blev fremsat den 17. januar 1990 om lov om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v. Forslaget blev vedtaget som lov nr. 310 af 16. maj 1990.

Bestemmelsen er også omtalt forskellige steder i litteraturen. Jeg henviser til Preben Espersen, Kirkeret, almindelig del, s. 108 f, August Roesen, Dansk Kirkeret, 3. udgave, s. 204 f, og Steffen Brunés, Folkekirkens Personale, 2. udgave, s. 63 f.

2. Praksis

Tjenestemandslovens § 43 er kun blevet anvendt få gange. I betænkning nr. 1182/1989 er der refereret én konkret sag. Kirkeministeriet har i udtalelsen til mig af 16. juni 2009 nævnt to konkrete sager om afskedigelse efter § 43.

I den ene af disse to sager afgav jeg en udtalelse den 21. marts 1991. Sagen er ikke trykt i min beretning. Menighedsrådene i de to sogne hvor præsten virkede, rettede i december 1986 henvendelse til biskoppen og provsten og bad dem om at vurdere samarbejdet mellem præsten og menigheden grundigt. Biskoppen undersøgte sagen og meddelte at han ville se tiden an henover efteråret 1987. Senere blev sagen sat yderligere i bero på udfaldet af menighedsrådsvalget i efteråret 1988. Efter valget rettede menighedsrådene i de to sogne på ny henvendelse til biskoppen med anmodning om at samarbejdet med præsten blev afbrudt. Henvendelsen blev af de to menighedsråd vedtaget med 11 stemmer for, 1 imod, mens 2 undlod at stemme. Kirkeministeriet afskedigede præsten den 14. november 1989. Ministeriet henviste bl.a. til at næsten alt kirkeligt liv (bortset fra det allernødvendigste antal gudstjenester) som præsten kunne eller skulle deltage i, i praksis var ophørt, og at sognenes beboere ved flere lejligheder helt klart og utvetydigt havde givet udtryk for at de ikke ønskede at deltage i kirkelige handlinger hvor præsten medvirkede. Jeg mente ikke der var grundlag for at kritisere afskedigelsen. Jeg henviste til at det måtte lægges til grund at de kirkelige handlinger i pastoratet gennem de seneste 7-8 år i stigende grad var blevet gennemført uden præstens medvirken, og at der fra betydelige dele af menigheden var udtrykt modvilje mod at han forblev som præst. I den forbindelse henviste jeg til oplysningerne om antallet af kirkelige handlinger der foretoges af andre præster, om antallet af personer der havde løst sognebånd, og endelig til oplysningerne om temaet for og afstemningsresultatet i forbindelse med menighedsrådsvalget i efteråret 1988.

Ombudsmanden har endvidere omtalt § 43 enkelte gange – bl.a. i Folketingets Ombudsmands beretning for 1984, s. 92 ff*, og for 2007, s. 194 ff*. I ingen af disse sager blev præsten dog afskediget efter § 43. Sagen fra beretningen for 1984 blev efterfølgende behandlet ved domstolene. Højesterets dom er gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen, 1991, s. 973 ff.

3. Anvendelsesområdet for § 43

3.1. Sammenfatning

Det er fastslået i rets- og ombudsmandspraksis at samarbejdsproblemer på en arbejdsplads ikke uden nærmere kvalifikation kan påberåbes som grundlag for en afskedigelsesbeslutning efter tjenestemandslovens § 28. På samme måde må det antages at uoverensstemmelser mellem en præst og en menighed ikke uden nærmere kvalifikation kan påberåbes som grundlag for en afskedigelsesbeslutning efter § 43. Afskedigelse må således kun foretages hvis der foreligger en dybtgående uoverensstemmelse mellem præsten og menigheden af den karakter som bestemmelsen sigter til. Jeg vender tilbage til dette spørgsmål nedenfor. Desuden kræves det efter § 43 at uoverensstemmelsen har bestået gennem en årrække og betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel på det pågældende sted, og at der foreligger en indstilling fra provsten og biskoppen om afskedigelse af præsten. Endvidere skal myndighederne først have forsøgt at bringe uoverensstemmelsen til ende på andre måder end ved afskedigelse. Dette følger af den forvaltningsretlige grund sætning om proportionalitet. Da en uansøgt afskedigelse normalt er en meget indgribende beslutning for den ansatte, stilles der også krav til beviserne. Som nævnt i betænkning nr. 1182/1989 skal det dokumenteres at forholdet til menigheden er ødelagt. Inden for disse rammer vil afgørelsen af om der er fornødent grundlag for afskedigelse, bygge på vurdering og afvejning af en række forskellige hensyn og omstændigheder. Som ombudsmand har jeg ikke særlige forudsætninger for at afveje disse forskellige hensyn og omstændigheder på en anden og bedre måde end de myndigheder der løbende beskæftiger sig med afskedigelsessager inden for det pågældende område.

3.2. Menigheden

Det er ikke i tjenestemandslovens § 43 fastslået hvad der nærmere skal forstås ved 'menigheden', og heller ikke den øvrige lovgivning indeholder en udtrykkelig definition af dette begreb. Når det drejer sig om en sognemenighed, må det dog antages at den først og fremmest defineres ved de medlemmer af folkekirken som har bopæl i sognet. Jeg henviser til § 5 i lov om medlemskab af folkekirken, kirkelig betjening og sognebåndsløsning som har erstattet § 20, stk. 1, i lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m. Også bestemmelserne i lov om menighedsråd, herunder §§ 41-42 om menighedsmøder, må forstås sådan at de bygger på denne forståelse af begrebet. Jeg henviser endvidere til Preben Espersen, Kirkeret, almindelig del, s. 131, hvor det anføres at en sognemenighed kan defineres som den kreds af medlemmer af folkekirken der har bopæl inden for sognets grænser.

Kirkeministeriet har i afgørelsen af 20. januar 2009 anført at 'menigheden' efter den klassiske forståelse af ordet er de medlemmer af folkekirken, institutioner, myndigheder og øvrige samarbejdspartnere i pastoratet som præsten har en pastoral forpligtelse over for, herunder menighedsrådet. Jeg er enig i at

institutioner og samarbejdspartnere m.v. som præsten har en pastoral forpligtelse over for, også må anses for omfattet af begrebet menigheden.

Et særligt spørgsmål opstår i forhold til de andre ansatte ved kirken. De kan naturligvis kirkeligt høre hjemme i den menighed hvor de er ansat, men gør det ikke nødvendigvis, jf. August Roesen, Dansk Kirkeret, 3. udgave, s. 250 f. Det må således antages at andre personer end præsten der har kirken som deres arbejdsplads, ikke indgår i menigheden i kraft af deres ansættelse.

3.3. Dybtgående uoverensstemmelse

I det følgende vender jeg tilbage til spørgsmålet om hvad der ligger i betingelsen om en dybtgående uoverensstemmelse mellem præsten og menigheden. Jeg vil i det følgende forsøge at fastlægge den nærmere forståelse af denne betingelse ved dels en negativ afgrænsning, dels en positiv afgrænsning, og derudover en afgrænsning med udgangspunkt i hvem der bærer skylden for uoverensstemmelsen.

3.3.1. Negativ afgrænsning

Som nævnt ovenfor må det antages at andre personer end præsten der har kirken som deres arbejdsplads, ikke i kraft af deres ansættelse indgår i menigheden. Hvis der opstår problemer i de kollegiale relationer mellem præsten og de andre ansatte, må disse derfor snarere betragtes som arbejdsmiljøproblemer eller samarbejdsproblemer på arbejdspladsen end som uoverensstemmelser der er omfattet af tjenestemandenslovens § 43. Det betyder ikke at eventuelle problemer i de kollegiale relationer er uden betydning i sager der er omfattet af § 43. Hvis problemerne ikke bliver løst, vil de antagelig i visse tilfælde kunne føre til at forholdet mellem præst og menighed bliver belastet, men de vil ikke i sig selv kunne danne grundlag for en afskedigelse efter § 43.

Anvendelsesområdet for denne bestemmelse må også på en anden led afgrænses negativt. Under drøftelserne i Rigsdagen af lovforslaget om folkekirkens lønningsvæsen uden for København og Frederiksberg m.m. var der en vis bekymring for at bestemmelsen i § 77 ville blive anvendt i situationer som ikke så meget drejede sig om uoverensstemmelser, men mere om præstens person. Det blev derfor understreget at formålet med bestemmelsen ikke var at danne grundlag for afskedigelse af en præst som på grund af sin opfattelse af kirkelige spørgsmål var kommet i uoverensstemmelse med sin menighed. Det blev også fremhævet at det ikke var den præst hvis personlige træk gjorde det vanskeligt for ham at opnå popularitet hos menigheden, som bestemmelsen var møntet på. Bl.a. blev der af et folketingsmedlem peget på at en kendt præst som nu var død, havde haft en meget dårlig kirkegang og altergang. Til dette svarede kirkeministeren at det ikke var den dygtige, særprægede præst, ikke enspændernaturen der måske havde vanskeligt ved at vinde folkeyndest, paragraffen ville til livs. Jeg henviser til Folketingstidende, 1945-46, sp. 5751 ff og 6499 ff, og Landstingstidende, 1945-46, sp. 1801 ff. Det må

antages at disse synspunkter også har betydning for forståelsen af tjenestemandslovens § 43. Selv om disse forhold – præstens opfattelse af kirkelige spørgsmål og præstens personlige træk – ikke i sig selv vil kunne medføre en afskedigelse efter § 43, vil de efter min opfattelse ikke desto mindre kunne danne baggrund for at en situation som er omfattet af bestemmelsen, opstår.

3.3.2. Positiv afgrænsning

Mens det på grundlag af forhandlingerne på Rigsdagen i et vist omfang kan fastslås hvad der ikke kan begrunde en afskedigelse efter § 43, er det vanskeligere på dette grundlag at fastslå hvad der positivt kan begrunde en afskedigelse. Det skyldes bl.a. at den bestemmelse som indgik i lovforslaget, havde et andet indhold end den nuværende. I den oprindelige bestemmelse – § 77 i lov nr. 418 af 12. juli 1946 om folkekirkens lønningsvæsen uden for København og Frederiksberg m.m. – var betingelserne for at afskedige præsten knyttet til præstens evner til at varetage sit embede. En afskedigelse kunne gennemføres hvis præsten gennem en årrække i sin præstegerning udviste mangel på evne til at varetage sit embede det pågældende sted.

Det ændrede sig med § 14 i lov om folkekirkens lønningsvæsen m.v. I denne bestemmelse, og nu tjenestemandslovens § 43, er fokus flyttet til forholdet mellem præsten og menigheden. En afskedigelse kan således foretages hvis der mellem præst og menighed gennem en årrække har bestået en dybtgående uoverensstemmelse som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel på det pågældende sted. Det som nu er afgørende, er således ikke (alene) præstens evner til at varetage sit embede, men det bredere tema at forholdet mellem præsten og menigheden er ødelagt. Derfor må det antages at bestemmelsen skal kunne bruges i de tilfælde hvor der kan konstateres en mangel på tillid, respekt og vilje til samarbejde mellem på den ene side præsten og på den anden side menigheden (eller brede kredse i menigheden) som resulterer i at aktiviteterne i og omkring kirken svinder ind, og at der fra den ene eller begge sider udvises mangel på deltagelse og engagement i aktiviteterne. Dog vil et ødelagt forhold mellem en præst og en menighed formentlig ikke i alle tilfælde være ledsaget af de samme objektive kendetegn. I nogle tilfælde vil der måske opstå talrige konflikter mellem præsten og medlemmer af menigheden, mens det kan tænkes at der i andre tilfælde vil foreligge et formelt korrekt samkvem mellem præsten og menigheden, men et samkvem der er indskrænket i betydelig grad og præget af en mangel på gensidig respekt og tillid.

En dybtgående uoverensstemmelse mellem en præst og dennes menighed må forventes at føre til en mindsket søgning til præstens gudstjenester. Den omstændighed at en præst oplever svindende søgning til sine gudstjenester, kan dog ikke i sig selv anses for et pålideligt tegn på at forholdet mellem præsten og menigheden er ødelagt. At der er færre kirkegængere, kan skyldes

andre forhold og kan derfor næppe tillægges betydning hvis det ikke sandsynliggøres at tilbagegangen udspringer af en dybtgående uoverensstemmelse mellem præsten og menigheden. Tilsvarende gælder for deltagelse i kirkelige arrangementer med præsten ud over gudstjenesterne.

Mere sikre tegn på at der foreligger en sådan uoverensstemmelse, er måske de tilfælde hvor medlemmer af menigheden klart fravælger præsten til fordel for en anden præst. Det kan ske i tilfælde hvor medlemmer af menigheden enten benytter andre præster til kirkelige handlinger som dåb, konfirmation, vielser og begravelser, eller løser sognebånd til en anden præst. At det forekommer, er ganske vist helt almindeligt og skal som regel ikke ses som et tegn på at der foreligger dybtgående uoverensstemmelser mellem præsten og menigheden. Men sker det i et så betydeligt omfang som eksempelvis i den ovennævnte sag som jeg tog stilling til i brev af 21. marts 1991, må det, hvis der ikke foreligger andre forklaringer, efter min opfattelse ses som klare tegn på at der er en uoverensstemmelse af den karakter som § 43 sigter på.

I den nævnte sag var det oplyst at antallet af dåbshandlinger i det ene af pastoratets to sogne i årene 1984-86 havde fordelt sig sådan at 3 dåbshandlinger blev foretaget af præsten, mens 49 blev foretaget af andre præster, og i det andet sogn var de tilsvarende tal henholdsvis 14 og 19 dåbshandlinger. Endvidere var det oplyst at i foråret 1987 skulle 34 ud af 38 konfirmander hjemmehørende i pastoratet konfirmeres af andre præster. For 1988-89 var det oplyst at sognepræsten skulle konfirmere 6 ud af 37 konfirmander hjemmehørende i det ene sogn, men samtlige 9 (efter præstens egne oplysninger: 10) konfirmander hjemmehørende i det andet sogn. Endvidere var det oplyst at præsten stort set ikke medvirkede ved vielser og kun ved en mindre del af begravelserne. Endvidere havde et ikke ubetydeligt antal beboere (ca. 155 efter præstens egne oplysninger) løst sognebånd til andre præster.

Klare tilkendegivelser mod præsten fra medlemmer af menigheden må naturligvis også tillægges betydning. I den sag som er omtalt i betænkning nr. 1182 /1989, s. 61 ff, modtog Kirkeministeriet underskrifter mod præsten fra i alt 389 af 700-800 husstande i pastoratet. Dette var et af de forhold som Kirkeministeriet lagde vægt på da præsten blev afskediget.

Tilkendegivelser fra medlemmer af menigheden kan også fremkomme på anden måde, f.eks. ved menighedsrådsvalg. I den ovennævnte sag som jeg tog stilling til i brev af 21. marts 1991, lagde Kirkeministeriet bl.a. vægt på at udfaldet af de menighedsrådsvalg som havde været afholdt ca. et år før ministeriet tog endelig stilling i sagen, gav klart udtryk for tillidskrisen mellem den pågældende præst og menighederne. I det pågældende pastorat var der to menighedsråd. I det ene af dem, hvor der var aftalevalg, var der både før og efter valget en enstemmig beslutning om at ønske en anden præst. I det andet sogn var der opstillet én liste med det formål at forsøge et samarbejde med

sognepræsten og to lister som havde det erklærede formål at få en anden præst i en ny valgperiode. Ved valget opnåede de to sidstnævnte lister knap 80 pct. af stemmerne og 6 af rådets 8 pladser.

Også tilkendegivelser mod præsten fra andre medlemmer af menighedsrådet har stor betydning. De øvrige medlemmer af menighedsrådet er valgt til at repræsentere menigheden og vil i udøvelsen af deres hverv nødvendigvis skulle indgå i et tæt samarbejde med præsten. Hvis de øvrige medlemmer af menighedsrådet klart tilkendegiver at de ønsker en anden præst fordi der foreligger en dybtgående uoverensstemmelse mellem præsten og menigheden, må dette derfor indgå med betydelig vægt ved overvejelserne af om der er grundlag for at afskedige præsten efter § 43. Tilkendegivelser fra de øvrige medlemmer af menighedsrådet kan dog ikke alene danne grundlag for en afskedigelse, men har især betydning hvis de understøttes af oplysninger om holdningen hos resten af menighedens medlemmer. I øvrigt må det antages at betydningen af sådanne tilkendegivelser svækkes hvis de ikke er afgivet i enstemmighed eller dog støttes af et meget betydeligt flertal.

3.3.3. Skylden for uoverensstemmelsen

Det er et særligt spørgsmål om man skal lægge vægt på hvem der bærer skylden for uoverensstemmelsen mellem en præst og en menighed.

Tjenestemandskommissionen skrev som nævnt ovenfor at bestemmelsen i § 14 i loven om folkekirkens lønningsvæsen m.v. forudsatte at skylden for uoverensstemmelsen ikke ensidigt kunne placeres hos præsten, og at hans forhold i hvert fald ikke kunne medføre afsked i medfør af reglerne om disciplinærfølgning. Hermed blev det markeret at skyldsspørgsmålet havde betydning for om forholdet var omfattet af § 14 (nu tjenestemandslovens § 43) eller skulle betragtes som en tjenstlig forseelse.

Skyldsspørgsmålets betydning for afgrænsningen af anvendelsesområdet for tjenestemandslovens § 43 blev også taget op i betænkning nr. 1182/1989. Som nævnt ovenfor er det anført i betænkningen at anvendelsesområdet for § 43 indsnævres – når hensyn tages til afgrænsningen af det område inden for hvilket diskretionær afskedigelse efter tjenestemandslovens § 28 kan finde sted – til de tilfælde hvor den dybtgående uoverensstemmelse mellem præst og menighed er forvoldt af menigheden selv – nærmest forsætligt. Denne karakteristik af anvendelsesområdet indgik som en del af udvalgets argumentation for at afskaffe bestemmelsen. Det anføres videre i betænkningen at en ødelæggelse af tillidsforholdet i øvrigt – hvilken grund dette måtte have – vil være tilstrækkelig årsag til en afskedigelse efter § 28 hvis ansættelsens mening dermed er bortfaldet.

Det må dog efter min opfattelse anses for tvivlsomt om § 43 har et så snævert anvendelsesområde at denne bestemmelse kun kan bruges i de tilfælde hvor

den dybtgående uoverensstemmelse mellem præst og menighed er forvoldt af menigheden selv – nærmest forsættigt. Det vil formentlig kun i meget få tilfælde være muligt at konstatere at dette krav er opfyldt, og det har, så vidt jeg ved, ikke været tillagt betydning i de, ganske vist få, tilfælde hvor § 43 hidtil har været anvendt. Heller ikke bestemmelsens ordlyd taler for at der kan stilles et krav af denne karakter, og det kan ikke finde støtte i de betænkninger som dannede grundlag for indførelsen af bestemmelsen. Det blev således anført i den ovennævnte betænkning nr. 198/1958, s. 71 f, at Præsteforeningen som sit subsidiære forslag havde foreslået at bestemmelsen blev affattet således at der blev taget hensyn til den mulighed at skylden for det ødelagte forhold måtte lægges helt eller delvis på menigheden.

Hertil kommer at hensynet til afgrænsningen af anvendelsesområdet for § 43 i forhold til § 28 efter min opfattelse ikke gør det nødvendigt at fortolke § 43 sådan at den kun kan bruges i de tilfælde hvor den dybtgående uoverensstemmelse mellem præst og menighed er forvoldt af menigheden selv – nærmest forsættigt. Som nævnt ovenfor er det antaget at anvendelsen af tjenstemandslovens § 28 bl.a. forudsætter at der skal være en klar forbindelse mellem samarbejdsproblemerne og den som søges afskediget, og at hovedskylden for at problemerne er opstået, ikke må kunne lægges på andre. I de tilfælde hvor denne forudsætning ikke er opfyldt, vil det efter min opfattelse være nærliggende at antage at § 43 kan anvendes hvis de øvrige betingelser for at anvende bestemmelsen er opfyldt. Ved min bedømmelse af sagen har jeg derfor ikke lagt til grund at § 43 kun kan bruges i de tilfælde hvor den dybtgående uoverensstemmelse mellem præst og menighed er forvoldt af menigheden selv – nærmest forsættigt.

Jeg har på den baggrund gennemgået Kirkeministeriets akter i sagen vedrørende grundlaget for afskedigelsen af (A).

4. Grundlaget for afskedigelsen af (A)

I din klage til mig er det gjort gældende at der ikke var grundlag for at afskedige (A). Efter din opfattelse var de betingelser som skal være opfyldt for at anvende tjenstemandslovens § 43, ikke opfyldt i denne sag.

Jeg har noteret mig at Kirkeministeriet ifølge sagens akter – og i udtalelsen af 16. juni 2009 til mig – konstaterer at betingelserne for at anvende tjenstemandslovens § 28 ikke er til stede.

Jeg har ikke taget stilling til om der var grundlag for at afskedige (A) efter denne bestemmelse.

4.1. Dybtgående uoverensstemmelse

Den væsentligste betingelse for at gennemføre en afskedigelse efter tjenestemandenslovens § 43 er at der skal foreligge en dybtgående uoverensstemmelse mellem præsten og menigheden som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel på det pågældende sted. Jeg vil i det følgende gennemgå de foreliggende oplysninger som kan belyse om denne betingelse er opfyldt.

4.1.1. Uoverensstemmelser i forhold til andre ansatte

På de møder der blev afholdt i april-juni 2007, blev der behandlet forskellige problemer i samarbejdet mellem (A) og kirkesangeren og organisten. Problemerne blev ikke løst, men blev behandlet ved flere efterfølgende møder uden resultat. Problemerne førte til at alle tre ansatte sygemeldte sig i 2007. (A) raskmeldte sig med 75 pct. den 29. januar 2008, men de tre menighedsråd skrev i et brev nogle dage forinden til Kirkeministeriet og biskoppen at de ville betragte det som lovligt forfald hvis organisten og kirkesangeren ikke deltog i gudstjenester og kirkelige handlinger sammen med (A). Efter påbud fra Arbejdstilsynet blev der udarbejdet en rapport fra en autoriseret arbejdsmiljørådgiver om det psykiske arbejdsmiljø i pastoratet, og den 2. september 2008 traf Arbejdstilsynet afgørelse over for Kirkeministeriet om det psykiske arbejdsmiljø. Arbejdstilsynet påbød bl.a. at præsteopgaver skulle planlægges, tilrettelægges og udføres så det sikkerheds- og sundhedsmæssigt var fuldt forsvarligt. Arbejdstilsynet lagde i den forbindelse til grund bl.a. at der ikke var en ledelsesmæssig strategi for løsning af problemer i det psykiske arbejdsmiljø, og Arbejdstilsynet vurderede at konflikthåndteringen var utilstrækkelig, særligt i forbindelse med eskalerende konflikter. På trods af de af biskop og provst initierede tiltag vurderedes de konstaterede problemer at være helt eller delvist uløste.

Det må efter min opfattelse lægges til grund at der var problemer med det psykiske arbejdsmiljø i pastoratet. Som nævnt ovenfor må det dog antages at tjenestemandenslovens § 43 tager sigte på uoverensstemmelser mellem præsten og menigheden og ikke arbejdsmiljøproblemer på arbejdspladsen. Sådanne problemer kan således ikke i sig selv danne grundlag for en afskedigelse efter denne bestemmelse. Men som nævnt ovenfor vil problemerne, hvis de ikke bliver løst, kunne føre til at forholdet mellem præst og menighed bliver belastet. Jeg henviser til det jeg har anført nedenfor under pkt. 4.4.

4.1.2. Uoverensstemmelser i forhold til andre medlemmer af menighedsrådene

Det var ikke kun forholdet mellem (A) og nogle af de andre ansatte som var alvorligt belastet. Det må lægges til grund at forholdet mellem (A) og de andre medlemmer af menighedsrådene, i hvert fald i (Z) og (X) Sogne, blev alvorligt belastet af den konflikt som var opstået. De to menighedsråds medlemmer meddelte således provsten i breve af 28. februar og 1. marts 2008 at de ikke kunne deltage i menighedsrådets arbejde på grund af den psykiske belastning

som konflikten havde medført hos dem, og som ville umuliggøre et fremtidigt samarbejde i menighedsrådet når præsten var til stede. I (Y) Menighedsråd stillede kontaktpersonen, men ikke de andre valgte medlemmer af menighedsrådet, sit hverv i bero. Efter det oplyste ophørte sygdommeldingerne først da (A) blev fritaget for tjeneste.

4.1.3. Uoverensstemmelser i forhold til andre medlemmer af menighederne

Det har naturligvis væsentlig betydning om de uoverensstemmelser som forelå mellem (A) og en række af de andre medlemmer af menighedsrådene, og så omfattede resten af menighedernes medlemmer. Der foreligger visse oplysninger der kan belyse dette spørgsmål.

Der foreligger således statistiske oplysninger om deltagerantallet ved gudstjenesterne i de tre kirker. De viser at ved gudstjenester i (X) og (Y) Kirker faldt deltagerantallet betydeligt fra 2002-03 til 2008. For (Z) Kirke skete der derimod kun små ændringer i deltagerantallet i samme periode. Der er imidlertid ikke nærmere oplysninger om årsagen til at deltagerantallet er faldet ved gudstjenester i to af kirkerne.

Du har i en mail af 25. december 2008 til Kirkeministeriet gjort opmærksom på en gallupundersøgelse som viste at antallet af danskere som inden for det seneste år havde været til gudstjeneste, når det ikke havde drejet sig om barnedåb, konfirmation, mv., var faldet med 20 procentpoint i perioden fra 1998 til 2008.

Den omstændighed at der ikke er nærmere oplysninger om årsagen til at deltagerantallet var faldet ved gudstjenester i (X) og (Y) Kirker, gør det efter min opfattelse vanskeligt at drage sikre konklusioner om at det faldende deltagerantal var et udslag af en dybtgående uoverensstemmelse mellem (A) og medlemmerne af menighederne ved de to kirker. Det ville have været ønskeligt hvis der på samme måde som i den sag som jeg tog stilling til i brev af 21. marts 1991, fra myndighedernes side havde været fremskaffet oplysninger om i hvilket omfang medlemmerne af menighederne klart havde fravalgt (A) som præst til fordel for en anden præst. Som nævnt er det min opfattelse at det, hvis der ikke foreligger andre forklaringer, må anses for klare tegn på en dybtgående uoverensstemmelse mellem en præst og dennes menighed hvis medlemmerne af menigheden i så betydeligt omfang som det var tilfældet i den ovennævnte sag, fravælger præsten til fordel for en anden præst til kirkelige handlinger som dåb, konfirmation, vielse og begravelse, eller ved at løse sognebånd til en anden præst.

De oplysninger biskoppen gav i sin indstilling af 8. august 2008 om sine to gudstjenestebesøg i 2004 og 2008, har naturligvis interesse i denne forbin-

delse. Oplysningerne kan dog efter deres indhold næppe ses som tegn på at forholdet mellem (A) og menighederne ved de pågældende kirker var ødelagt.

Derimod indeholder personalekonsulent (...)’s notat fra orienteringsmødet vedrørende menighedsrådsvalget i (Z) Sogn den 15. september 2008 oplysninger som klart tyder på at der også uden for menighedsrådet var en modvilje i menigheden mod at (A) fortsatte som præst i sognet.

Personalekonsulentens notat blev sendt af provsten til biskoppen ved e-mail af 28. oktober 2008. Denne e-mail indeholder desuden en omtale af provstens samtaler med to medlemmer af menighederne som havde følt sig dårligt behandlet af præsten i forbindelse med henholdsvis en begravelse og en fødselsanmeldelse. Der er dog tilsyneladende tale om enkeltstående episoder som næppe kan tillægges væsentlig betydning ved bedømmelsen af om (A)’s forhold til menighederne (eller brede kredse i menighederne) var ødelagt.

4.1.4. Uoverensstemmelser i forhold til (W) Skole

Kirkeministeriet baserer sin afgørelse på bl.a. oplysninger om (A)’s forhold til den lokale skole. Ministeriet henviser i den forbindelse til en udtalelse fra skolelederen som blev nedfældet af provsten efter en telefonisk samtale den 7. august 2008 mellem provsten og skolelederen. Provsten har på foranledning af ministeriet uddybet indholdet af samtalen den 3. september 2008.

Efter min opfattelse kunne Kirkeministeriet med rette tillægge disse oplysninger betydning for ministeriets afgørelse. Oplysningerne understøttede den opfattelse som var fremkommet i biskoppens og provstens indstillinger, hvorefter forholdet mellem (A) og menighederne i pastoratet var ødelagt.

Du har imidlertid i brev af 3. marts 2009 anført at skolelederens udtalelser ikke var retvisende under henvisning til en telefonsamtale du selv havde haft med skolelederen.

Ministeriet tog stilling til disse oplysninger i et brev af 24. april 2009 efter at have fået høringssvar fra biskoppen og provsten. Ministeriet skrev bl.a. at ministeriet havde noteret sig at skolelederen efterfølgende over for dig havde ændret sin tidligere beskrivelse af samarbejdet med (A), og at der i den anledning muligt kunne være opstået tvivl om hans udtalelser. Kirkeministeriet mente dog ikke at oplysningerne gav ministeriet grundlag for at genoptage behandlingen af sagen. Ministeriet bemærkede at spørgsmålet om samarbejdet mellem skolen og sognepræsten kun udgjorde ét element blandt flere i den samlede vurdering af forholdet mellem sognepræsten og menigheden.

Jeg må forstå ministeriets bemærkning sådan at det, uanset oplysningerne om samarbejdet med skolen, var ministeriets opfattelse at der var tilstrækkeligt grundlag for at afskedige (A), og at det derfor efter ministeriets opfattelse

ikke var sandsynligt at sagen ville have fået et andet udfald hvis dine oplysninger havde foreligget da ministeriet traf afgørelse. Set i lyset af denne opfattelse kan jeg ikke kritisere at Kirkeministeriet ikke genoptog behandlingen af sagen.

Som det fremgår nedenfor under punkt 5, er det imidlertid min opfattelse at Kirkeministeriet ikke havde tilstrækkeligt grundlag for at afskedige (A) efter tjenestemandslovens § 43. Jeg har henstillet at Kirkeministeriet genoptager behandlingen af sagen.

Jeg har henstillet at ministeriet nu søger at afklare den tvivl der er blevet skabt om skolelederens udtalelser i sagen.

4.1.5. Indstilling fra provsten og biskoppen

Det er naturligvis væsentligt for bedømmelsen af en sag der er afgjort efter tjenestemandslovens § 43, at se på indstillingerne fra provsten og biskoppen.

En række af de oplysninger om forholdet mellem (A) og menighederne som fremgår af biskoppens indstilling, er i det væsentlige nævnt i min gennemgang ovenfor.

Herudover er der i biskoppens indstilling peget på at (A) var en væsentlig del af årsagen til de foreliggende problemer. Dette har dog næppe betydning ved vurderingen af om der var grundlag for at afskedige hende. Som nævnt ovenfor må det antages at afskedigelse efter § 43 også kan finde sted i de tilfælde hvor det ikke kan fastslås hvem af parterne – præsten eller menigheden – der bærer hovedskylden for uoverensstemmelsen.

Provstens indstilling af 6. august 2008 og den forudgående redegørelse af 26. juni 2007 indeholder i betydeligt omfang en beskrivelse af provstens opfattelse af (A)'s personlighed og væremåde. Som nævnt ovenfor må det dog lægges til grund at bestemmelsen i tjenestemandslovens § 43 ikke er møntet på situationer der angår præstens personlighed. Disse oplysninger kan derfor ikke tillægges betydning medmindre de kædes sammen med oplysninger der viser at (A)'s forhold til menighederne var ødelagt.

Der er ikke i sagens bilag nærmere dokumentation for eller uddybning af konkrete udtalelser og episoder fra medlemmer af menigheden der måtte være indgået i grundlaget for provstens beskrivelse. Som eksempel kan det nævnes at følgende er anført i provstens indberetning: '... ligesom ingen ønsker at få udleveret nøglen til præstegården ...'. Det nærmere grundlag for denne oplysning fremgår ikke af materialet i sagen bortset fra en oplysning om at kirkesangeren ikke ønskede en nøgle til præstegården.

4.1.6. Menighedsrådsvalget

I sagen fra 1991 som jeg har refereret ovenfor under punkt 2, lagde ministeriet ved afskedigelsen bl.a. vægt på temaet for og udfaldet af det menighedsrådsvalg der fandt sted inden afgørelsen om afskedigelse blev truffet. Forinden var vurderingen i sagen af spørgsmålet om der fandtes dybtgående uoverensstemmelser, blevet udsat på (bl.a.) udfaldet af menighedsrådsvalget.

Også i den foreliggende sag blev der afholdt menighedsrådsvalg på et tidspunkt i forløbet – den 11. november 2008 – hvor der endnu ikke var truffet nogen afgørelse om afskedigelse.

Kirkeministeriet har i afgørelsen af 20. januar 2009 noteret sig at ingen af listerne i de tre sogne der var opstillet til støtte for (A), opnåede flertal af de afgivne stemmer. Oplysninger om valgets resultat er ikke yderligere omtalt i afgørelsen.

Kirkeministeriet tilkendegav i brevet af 8. september 2008 til (A) at der efter ministeriets foreløbige opfattelse var grundlag for at afskedige hende. Det ville efter min opfattelse have været ønskeligt om ministeriet havde afventet menighedsrådsvalget inden ministeriet fremsatte denne tilkendegivelse. Jeg henviser til at den i betydeligt omfang byggede på oplysninger om holdninger i menighedsrådene, og at der på dette tidspunkt kun var kort tid til der skulle vælges nye menighedsråd.

Som det fremgår nedenfor, har jeg henstillet at Kirkeministeriet genoptager sin behandling af sagen. Jeg har henstillet at ministeriet i den forbindelse overvejer betydningen af udfaldet af menighedsrådsvalget i de tre sogne.

4.2. 'Gennem en årrække'

Kirkeministeriet anførte i afgørelsen at det var ministeriets vurdering at den dybtgående uoverensstemmelse mellem (A) og menigheden havde eksisteret i en årrække. Ministeriet henviste særligt til provstens og biskoppens oplysninger om at uoverensstemmelserne havde eksisteret i såvel den nuværende som den forrige provsts embedsperiode, og oplysninger om to konkrete episoder om uoverensstemmelser mellem (A) og personer fra menigheden for henholdsvis 7 og 9 år tilbage.

Efter tjenestemandslovens § 43 er det en betingelse at uoverensstemmelserne har foreligget 'i en årrække'. Der foreligger konkrete oplysninger i sagens akter om at uoverensstemmelserne konstateredes i forbindelse med personalemødet den 11. april 2007. (A) blev fritaget fra tjeneste i august 2008 og afskediget den 20. januar 2009. Der var således gået ca. 1 år og 8 måneder.

Det er ikke nærmere fastlagt i loven hvor mange år der skal være gået, før der er tale om en årrække. De betænkninger og lovforslag som dannede grundlag for tjenestemandsloven og de tidligere love, nævner ikke spørgsmålet, og

Rigsdagens og Folketingets behandlinger af lovforslagene kaster heller ikke lys over det. Jeg må dog nære betænkelighed ved at anse en så kort periode som 1 år og 8 måneder for at opfylde betingelsen om en årrække.

Jeg er opmærksom på de to konkrete episoder for henholdsvis 7 og 9 år siden, men jeg mener ikke at disse to episoder alene kan skabe det fornødne klare grundlag for at konstatere at uoverensstemmelserne har været en årrække. Som sagen er oplyst for mig, er der tale om enkeltstående hændelser der ikke belyser om der på daværende tidspunkt bestod en dybtgående uoverensstemmelse mellem (A) og menigheden. Jeg har ved min gennemgang af sagen ikke kunnet konstatere sikre oplysninger om yderligere episoder der ligger før april 2007.

I sagen henvises der fra provstens side udelukkende til at han var vidende om at der også var problemer i den tidligere provsts tid. Oplysningerne henviser ikke til konkrete hændelser eller konkrete forhold i øvrigt. Desuden afviste biskoppen i en e-mail af 5. december 2008 til (A) at den tidligere provst kunne kommentere sagen. Biskoppen anførte at den tidligere provst ikke kunne kommentere henvendelsen på grund af den verserende sag, og fordi han ikke længere var (A)'s foresatte som provst.

I afgørelsen af 20. januar 2009 anførte Kirkeministeriet at der ikke var grundlag for at betvivle biskoppens vurdering af at forholdet mellem præsten og menigheden var belastet også forud for den nuværende provsts tiltræden. Det fremgår imidlertid at ministeriet ikke har undersøgt grundlaget for denne vurdering nærmere.

Jeg anser det for kritisabelt at Kirkeministeriet ikke fik afklaret grundlaget for biskoppens vurdering. Jeg henviser til at biskoppen ikke fremlagde konkrete oplysninger som grundlag for sin vurdering, og til at Kirkeministeriet ikke selv var i besiddelse af oplysninger der viste at forholdet mellem (A) og menighederne var belastet før april 2007.

4.3. Proportionalitetsgrundsætningen

Som nævnt følger det af den forvaltningsretlige grundsætning om proportionalitet at myndighederne først skal have forsøgt at bringe uoverensstemmelsen til ende på andre måder end ved afskedigelse.

I denne sag blev der med provstens deltagelse holdt flere møder med de involverede parter med henblik på at finde en mindelig løsning på problemerne. Også biskoppen har aktivt forsøgt at skabe muligheder for at finde en løsning. Jeg kan derfor ikke kritisere myndighederne for at tilsidesætte proportionalitetsgrundsætningen. Det kan ikke føre til en anden vurdering at Arbejdstilsynet lagde til grund bl.a. at der ikke var en ledelsesmæssig strategi for løsning af problemer i det psykiske arbejdsmiljø, og at Arbejdstilsynet vurderede at

konflikthåndteringen var utilstrækkelig, særligt i forbindelse med eskalerende konflikter.

Jeg har overvejet om den omstændighed at biskoppen allerede på sit første møde med (A) den 30. august 2007 foreslog hende en aftale om en fratrædelsesordning, må anses for at stride mod denne grundsætning. Det mener jeg dog ikke. Biskoppens forslag må vurderes i lyset af provstens redegørelse af 26. juni 2007 om forløbet af de hidtidige møder og den samtidige erklæring fra en række menighedsrådsmedlemmer hvori (A) blev opfordret til at søge væk fra embedet i pastoratet. På den baggrund må det anses for naturligt at biskoppen undersøgte muligheden for at løse problemerne ved en fratrædelsesaftale.

4.4. Andre forhold

Sagen rummer det særlige spørgsmål om Kirkeministeriet ved sin afgørelse kunne lægge vægt på forhold der ikke var omfattet af tjenestemandsløvens § 43, men som eventuelt kunne henføres til en anden af tjenestemandsløvens regler om afskedigelse.

Kirkeministeriet skrev i afgørelsen af 20. januar 2009 at ministeriet var opmærksom på at en række af de forhold som fremgik af provstens og biskoppens indstillinger, isoleret set havde karakter af forhold der normalt henregnes til samarbejdsvanskeligheder, ligesom der var 'elementer i indstillingerne som isoleret set havde karakter af uegnethed'. Ministeriet tilføjede at det dog var enig med provsten og biskoppen i at forholdene i denne sag samlet set skulle behandles som eksempler på hvordan der gennem en årrække havde bestået en dyb uoverensstemmelse mellem (A) og menigheden som betød en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel i hendes pastorat. Idet ministeriet havde lagt afgørende vægt på provstens og biskoppens indstillinger, var ministeriet nået til den slutning at sagen skulle vurderes i forhold til bestemmelsen i tjenestemandsløvens § 43.

Efter min opfattelse kan forhold som isoleret set ikke angår relationerne mellem præsten og menigheden, ikke i sig selv danne grundlag for en afskedigelse efter tjenestemandsløvens § 43. Det gælder f.eks. arbejdsmiljøproblemer og samarbejdsvanskeligheder mellem præsten og andre ansatte. Men sådanne problemer kan indgå i grundlaget for en afskedigelse efter tjenestemandsløvens § 43 i det omfang de belaster forholdet mellem præsten og menigheden. Kirkeministeriet er derfor berettiget til at inddrage oplysninger om forhold som isoleret set ikke angår relationerne mellem præsten og menigheden, når de kan medvirke til at belyse dette forhold.

I denne sag er der efter min opfattelse ikke tvivl om at forholdet mellem (A) og de tre menighedsråd var blevet alvorligt belastet af de uløste arbejdsmiljøproblemer. Derfor var det med rette at Kirkeministeriet i sin behandling af sagen

inddrog oplysningerne om disse problemer da det var nødvendigt for at bedømme om forholdet til menighederne var blevet belastet i et sådant omfang at tjenestemandslovens § 43 kunne anvendes. Kirkeministeriet har imidlertid ikke begrænset sin anvendelse af oplysningerne om arbejdsmiljøproblemerne hertil, men har også tillagt disse problemer selvstændig betydning ved vurderingen af om der var grundlag for at afskedige (A). Dette anser jeg for kritisabelt.

5. Konklusion

Samlet er det min opfattelse at der er klare oplysninger om dybtgående uoverensstemmelser mellem på den ene side (A) og på den anden side et stort flertal af de øvrige medlemmer af menighedsrådene. Navnlig det forhold at alle valgte medlemmer i to af de tre menighedsråd samlet meldte sig syge i februar-marts 2008 med henvisning til konflikten med (A), viser at der var sådanne dybtgående uoverensstemmelser. Det må også tillægges betydning at alle tre menighedsråd – uanset deres holdning i øvrigt til (A) – meddelte Kirkeministeriet og biskoppen i januar 2008 at de ville betragte det som lovligt forfald hvis organisten og kirkesangeren ikke deltog i gudstjenester og kirkelige handlinger sammen med (A).

Der er også visse oplysninger som tyder på at der var et belastet forhold mellem (A) og i hvert fald visse dele af menighederne i øvrigt. Disse oplysninger er dog mere sporadiske, og det er ikke ganske afklaret i hvilket omfang de oplysninger der angår forholdet til den lokale skoleleder, kan lægges til grund. Kravet om at det skal dokumenteres at forholdet til menigheden er ødelagt, kan ikke anses for opfyldt i tilstrækkelig grad.

Som nævnt kan jeg ikke kritisere at Kirkeministeriet ikke genoptog sin behandling af sagen efter din henvendelse til ministeriet den 3. marts 2009. Det skyldes at jeg må lægge til grund at grundlaget for afskedigelsen efter ministeriets opfattelse var så sikkert at ministeriet uanset dine oplysninger ikke efter de almindelige forvaltningsretlige regler havde pligt til at genoptage sagen.

Som det fremgår, kan jeg imidlertid ikke tiltræde ministeriets opfattelse af grundlaget for afskedigelsen. Kirkeministeriet burde derfor, efter din henvendelse af 3. marts 2009, have sørget for at tvivlen om i hvilket omfang (A)'s forhold til den lokale skoleleder var belastet, blev afklaret. Ministeriet burde også have indhentet oplysninger der kunne belyse om medlemmerne af menighederne fravalgte (A) som præst i forbindelse med dåb, konfirmation, viel-

se og begravelse, og i hvilket omfang de løste sognebånd til andre præster. Endvidere ville det have været ønskeligt om ministeriet havde afventet menighedsrådsvalget inden ministeriet tilkendegav over for (A) at der efter ministeriets opfattelse var grundlag for at afskedige hende.

Desuden kan det ikke anses for dokumenteret at der før april 2007 var uoverensstemmelser af den karakter og det omfang som forudsættes i tjenestemandslovens § 43, mellem (A) og menighederne, og jeg må nære betænkelighed ved at anse en så kort periode som 1 år og 8 måneder for at opfylde betingelsen om en årrække. Jeg anser det for kritisabelt at Kirkeministeriet ikke fik afklaret grundlaget for biskoppens vurdering hvorefter forholdet mellem præsten og menigheden var belastet også før den nuværende provsts tiltræden.

Endelig anser jeg det for kritisabelt at Kirkeministeriet ikke begrænsede sin anvendelse af oplysningerne om arbejdsmiljøproblemerne til at belyse om forholdet mellem (A) og menighederne var blevet belastet, men tillagde disse problemer selvstændig betydning ved vurderingen af om der var grundlag for at afskedige hende.

På baggrund af denne gennemgang af sagen mener jeg ikke at Kirkeministeriet havde tilstrækkeligt grundlag for at afskedige (A) efter tjenestemandslovens § 43.

Jeg henstiller at Kirkeministeriet genoptager sagen og træffer en ny afgørelse i lyset af det som jeg har anført, herunder at Kirkeministeriet nu søger at afklare den tvivl der er skabt om skolelederens udtalelser i sagen, og at ministeriet ved genoptagelse af sagen også overvejer betydningen af udfaldet af menighedsrådsvalget i de tre sogne.

(...)"

Sagsfremstilling

A blev den 15. august 1999 ansat som sognepræst i X-Z-Y Pastorat. Den 1. januar 2007 tiltrådte en ny provst. A fyldte 65 år i april 2007.

Den 11. april 2007 blev der afholdt medarbejdermøde i pastoratet. På mødet anførte kirkesangeren og organisten at der havde været samarbejdsproblemer med præsten i et år. De var bl.a. utilfredse med kommunikationen med præsten. De anførte at præsten ikke i ordentlig tid meddelte dem salmenumre til gudstjenesterne, sådan at de kunne forberede sig ordentligt.

I forlængelse af tilkendegivelserne fra medarbejderne om samarbejdet blev der i maj-juni afholdt en række møder med deltagelse af provsten, medarbejderne og repræsentanter for de tre menighedsråd og A i et forsøg på at løse de spørgsmål som de ansatte og menighedsrådene opfattede som problematiske. Møderækken førte ikke til et bedre samarbejde.

A blev sygemeldt i juni 2007.

Den 26. juni 2007 blev der afholdt fælles møde for de tre menighedsråd. På mødet blev menighedsrådene orienteret om organistens og kirkesangerens klage over arbejdsmiljøet i kirken. En række menighedsrådsmedlemmer – 1 fra Y Sogn, 5 fra X Sogn og 4 fra Z Sogn – opfordrede herefter i en skriftlig erklæring A til at søge væk fra embedet. Menighedsrådene henviste til at de ikke kunne se samarbejdet mellem præsten og de to medarbejdere genoptaget.

Provsten udarbejdede en redegørelse om sagen, også den 26. juni 2007. I redegørelsen beskrev provsten bl.a. A's problemer med støjfølsomhed ved blandt andet klokkeringning, aflåste døre i præstegården på grund af mistanke om tyverier, præstens forhold til de ansatte, forløbet af møder, herunder mæglingmøderne, med A og medarbejdere, og uregelmæssigheder ved planlægning og aftaler om afholdelse af møder mv.

Biskoppen afholdt den 30. august 2007 møde med deltagelse af A og hendes bisidder (...), provst (...) og stiftskontorchef (...). Anledningen til mødet var en drøftelse af A's situation som sognepræst i X-Z-Y Pastorat. Baggrunden var provstens redegørelse af 26. juni 2007 om situationen i pastoratet. Biskoppen foreslog en frivillig fratrædelsesaftale. Det blev aftalt at A og hendes bisidder ville få lejlighed til at kommentere provstens redegørelse af 26. juni 2007 og til at overveje forslaget om en fratrædelsesaftale.

A afviste aftalen om en frivillig fratrædelsesordning fra stillingen som sognepræst. Hun overvejede endvidere at vende tilbage til arbejdet efter sygemeldingen i juni.

Også kirkesangeren og organisten sygemeldte sig. Den 17. september 2007 blev der afholdt møde med samtlige valgte medlemmer fra de tre menighedsråd. Flere medlemmer af X og Z Menighedsråd oplyste over for biskoppen at de ville udtræde af rådene hvis A vendte tilbage til arbejdet efter sin sygemelding. Menighedsrådene fandt samarbejdet med A umuligt. De to menighedsråd var af den opfattelse at præsten var årsag til samarbejdsproblemerne. Formanden for Y Menighedsråd tilkendegav at man ikke var enig med X og Z Menighedsråd om årsagen til samarbejdsproblemerne idet kirkesangeren og organisten ifølge menighedsrådets opfattelse også havde et ansvar. På mø-

det anbefalede biskoppen at menighedsrådene kontaktede Arbejdstilsynet med henblik på en vurdering af arbejdsmiljøet.

Den 1. oktober 2007 afholdt biskoppen møde med A, en repræsentant for Præsteforeningen, provsten og stiftskontorchefen. På mødet fremlagde biskoppen et udkast til en aftale om frivillig fratræden. A afviste aftalen og ville afvente en udtalelse fra Arbejdstilsynet i sagen. Biskoppen konkluderede at et flertal af menighedsrådsmedlemmerne og de ansatte var væsentligt uenige med A om problemernes omfang.

Biskoppen kontaktede samme dag Arbejdstilsynet.

De tre menighedsråd meddelte i et fælles brev af 23. januar 2008 til Kirkeministeriet og biskoppen at rådene efter en fælles beslutning den 22. januar 2008 ville betragte det som lovligt forfald hvis organisten og kirkesangeren ikke deltog i gudstjenester og kirkelige handlinger sammen med sognepræsten. Menighedsrådene udsendte tillige en pressemeddelelse om beslutningen.

Et medlem af menighedsrådet i Y Sogn rettede skriftlig henvendelse til biskoppen for at tilkendegive at den foreliggende situation efter vedkommendes mening ikke alene skyldtes A's forhold.

A raskmeldte sig 75 pct. den 29. januar 2008 med virkning fra 1. februar 2008.

Arbejdstilsynet meddelte den 5. februar 2008 påbud om at der skulle gøres brug af en autoriseret arbejdsmiljørådgiver til undersøgelse af det psykiske arbejdsmiljø. Påbuddet var stilet til såvel Kirkeministeriet som menighedsrådene som arbejdsgivere.

Biskoppen indkaldte A til møde den 6. februar 2008. Da A var forhindret i at møde, indkaldte biskoppen til møde den 7. februar 2008. A meddelte at hendes advokat som bisidder ikke havde mulighed for at møde. Biskoppen indkaldte herefter til møde den 18. februar 2008. Han meddelte A at datoen ikke ville blive rykket yderligere. Biskoppen præciserede i brev af 13. februar 2008 at formålet med mødet var at fremlægge et tilbud om en fratrædelsesordning begrundet i det fastlåste samarbejdsforhold. Samtidig ønskede biskoppen oplyst hvornår A forventede at varetage sit embede i fuldt omfang.

Den 13. februar 2008 afholdt alle de valgte menighedsrådsmedlemmer på én nær et møde. Biskoppen, provsten og stiftskontorchefen deltog også i mødet. Sagen blev drøftet, og de tre menighedsråd fastholdt deres henvendelse af 22. januar 2008 – også over for biskoppen. De var enige om at sende denne tilkendegivelse på skrift. Menighedsrådsmedlemmerne fra Z og X Sogne til-

kendegav at samarbejdet med A ikke kunne fortsættes, og at de overvejede at sygemelde sig.

På mødet den 18. februar 2008 med A tilkendegav biskoppen at han nærede megen tvivl om der kunne genetableres et blivende samarbejde mellem hende og menighedsrådene. Han fremlagde derfor på ny et udkast til en fratrædelsesaftale. For så vidt angår samarbejdsproblemerne, er følgende bl.a. anført i notatet fra mødet:

”(A) tilkendegav, at hun ikke ved, hvilke problemer menighedsrådene har med hende – hun kender ikke til disse problemer. Hun finder, at hun er aldeles sagesløs. Menighedsrådene vil blot ikke acceptere, at hun har en anden mening – de bliver sure, når hun mener noget andet.

Biskoppen tilkendegav, at der fra gammel tid er tale om tre velfungerende sogne, hvor sognepræsterne var meget afholdte. Der er nu store problemer i kommunikationen – (A) kan ikke tale med menighedsrådene, og de kan ikke tale med hende.

Biskoppen anførte, at han har en anden vurdering af forholdene i pastoratet end (A). Han føler afmagt, når to af de tre menighedsråd anser samarbejdsmulighederne for udtømte – der er således kommet en afstand, som det vil være uhyre vanskeligt at rette op på.”

A meddelte den 21. februar 2008 at hun ikke kunne acceptere det fremlagte udkast til en fratrædelsesaftale.

Den 28. februar 2008 meddelte Z Sogns Menighedsråd biskoppen at samtlige medlemmer indtil videre ikke kunne deltage i menighedsrådsarbejde på grund af sygemelding. Den 1. marts 2008 meddelte X Sogns Menighedsråd ligeledes biskoppen at samtlige medlemmer var sygemeldt. Begge menighedsråd anførte som begrundelse at de ikke kunne deltage i menighedsrådets arbejde på grund af den psykiske belastning som konflikten havde medført for dem, og som ville umuliggøre et fremtidigt samarbejde i menighedsrådet når præsten var til stede. Biskoppen pålagde herefter Y Sogns Menighedsråd at fungere som forretningsførende indtil videre.

Den 20. maj 2008 udarbejdede en autoriseret arbejdsmiljørådgiver en kortlægningsrapport. Rapporten blev sendt til menighedsrådene den 16. juni 2008.

Forløbet førte til at biskoppen den 8. august 2008 indstillede til Kirkeministeriet at A blev afskediget i medfør af tjenestemandslovens § 43. Indstillingen indeholdt bl.a. en række statistiske oplysninger om kirkegangen i pastoratet. Disse oplysninger er gengivet nedenfor. I indstillingen oplyste biskoppen des-

uden at han havde aflagt et gudstjenestebesøg i X Kirke i 2004, og i forbindelse med den efterfølgende sammenkomst kunne han tydeligt iagttage at der kun var ringe kontakt mellem sognepræsten og de andre tilstedeværende. Biskoppen oplyste endvidere i indstillingen at han aflagde et gudstjenestebesøg i Y Kirke den 3. august 2008. Biskoppen skrev at gudstjenesten forløb forskriftsmæssigt, men at sognepræsten havde svært ved at kommunikere med menigheden i forbindelse med prædikenen hvor hun var stærkt bundet til sit manuskript.

Med indstillingen fulgte også provstens indstilling af 6. august 2008 som havde samme indhold.

A blev i august 2008 fritaget fra tjeneste af Kirkeministeriet.

Advokat B kommenterede biskoppens og provstens indstillinger i e-mail af 12. august 2008 der blev videresendt til Kirkeministeriet som skulle behandle sagen.

B skrev den 14. august 2008 til ministeriet og bad om aktindsigt i sagen. Endvidere anførte han at problemerne i pastoratet skyldtes uoverensstemmelser mellem A og fællesmenighedsrådsformand (...). B henviste til at betingelserne for afskedigelse efter tjenestemandslovens § 43 ikke var opfyldt. Han klagede endvidere over at A indtil sagens afgørelse var blevet fritaget for tjeneste.

Kirkeministeriet meddelte den 25. august 2008 at B ville modtage relevant materiale fra sagen når A blev partshørt. B klagede den 27. august 2008 til mig over den manglende aktindsigt. Jeg kritiserede i min udtalelse af 10. marts 2009 Kirkeministeriets svar på B's anmodning om aktindsigt.

Efter påbuddet fra Arbejdstilsynet og den efterfølgende rapport fra en autoriseret arbejdsmiljørådgiver om det psykiske arbejdsmiljø i pastoratet traf Arbejdstilsynet den 2. september 2008 afgørelse over for Kirkeministeriet om det psykiske arbejdsmiljø. Arbejdstilsynet påbød bl.a. at præsteopgaver skulle planlægges, tilrettelægges og udføres så det sikkerheds- og sundhedsmæssigt var fuldt forsvarligt. Arbejdstilsynet lagde i den forbindelse til grund bl.a. at der ikke var en ledelsesmæssig strategi for løsning af problemer i det psykiske arbejdsmiljø, og Arbejdstilsynet vurderede at konflikthåndteringen var utilstrækkelig, særligt i forbindelse med eskalerende konflikter. På trods af de af biskop og provst initierede tiltag vurderedes de konstaterede problemer at være helt eller delvist uløste.

Kirkeministeriet bad provsten om at uddybe sin tidligere indstilling af 6. august 2008 vedrørende spørgsmålet om skoleleder (...)'s udtalelser om skolens samarbejde med A. Provsten uddybede indstillingen den 3. september 2008.

Den 8. september 2008 meddelte Kirkeministeriet at ministeriet var af den foreløbige opfattelse at der var grundlag for at afskedige A. Ministeriet gav en høringsfrist til den 20. oktober 2008.

Den 15. september 2008 var der orienteringsmøde i Z Sogn om det kommende menighedsrådsvalg. Provstiets personalekonsulent deltog som rådgiver for menighedsrådet om eventuelle valgtekniske spørgsmål, og hun udarbejdede efterfølgende et notat med en beskrivelse af mødet. Af notatet fremgik det bl.a. at mødets tema havde været samarbejdsproblemerne mellem præsten og menigheden. Konsulentens generelle indtryk af aftenen var at langt de fleste fremmødte støttede menighedsrådet.

Den 19. september 2008 sendte formanden for Y Menighedsråd (...) et brev til Kirkeministeriet. I brevet udtrykte han støtte til A. Brevet var vedlagt 42 indsamlede underskrifter fra beboere i Y Sogn der udtrykte deres fulde støtte til præsten.

Præsteforeningen sendte høringssvar til ministeriet den 14. oktober 2008. B kommenterede sagen i brev af 17. oktober 2008. A kommenterede ligeledes sagen. B anførte bl.a. at der ikke var tale om uoverensstemmelser som havde været i en årrække.

Kirkeministeriet sendte den 30. oktober 2008 B notatet om orienteringsmødet i Z Sogn den 15. september 2008, provstens brev af 28. oktober 2008 og biskoppens fremsendelsesbrev af 29. oktober 2008 og bad om hans eventuelle bemærkninger. Af provstens brev af 28. oktober 2008 fremgår det at provsten havde kontaktet to forskellige borgere vedrørende to forskellige konkrete episoder hvor de var utilfredse med A. Den ene refererede en hændelse vedrørende hendes mands begravelse 7 år tidligere. Den anden refererede en hændelse vedrørende anmeldelse af et barns fødsel 9 år tidligere.

B kommenterede sagen i e-mail af 31. oktober 2008. A sendte ligeledes supplerende bemærkninger til ministeriet den 6. november 2008. Præsteforeningen sendte yderligere bemærkninger den 4. november 2008.

Den 10. november 2008 blev der afholdt et møde i Kirkeministeriet. Under mødet fik A lejlighed til at beskrive og kommentere situationen. På mødet anførte hun bl.a. at der på intet tidspunkt før medarbejdermødet den 11. april 2007 havde været nævneværdige uoverensstemmelser med biskop, provst, medarbejdere, menighedsråd eller menighed. Hun forklarede at hun aldrig havde modtaget påtaler, at hun ikke havde hørt om dybtgående uoverensstemmelser, og at ingen havde nævnt for hende at sådanne skulle eksistere. B kommenterede mødet i e-mail af 24. november 2008. A kommenterede mødet den 12. december 2008.

Der blev afholdt menighedsrådsvalg tirsdag den 11. november 2008.

Blandt de bilag jeg har modtaget fra Kirkeministeriet, er et notat dateret den 2. december 2008. Notatet vedrører udfaldet af menighedsrådsvalget i de tre sogne. Det fremgår bl.a. af notatet at der i hvert af de tre sogne var opstillet to lister. Der var ifølge notatet tale om en markant valgdeltagelse i hvert sogn med stemmeprocenter på henholdsvis 49,26 pct. i X Sogn, 57,59 pct. i Z Sogn og 56,70 pct. i Y Sogn. Der skulle vælges 5 medlemmer til hvert menighedsråd. Ifølge notatet blev der i X Sogn valgt 3 medlemmer (med 73 stemmer) der ikke støttede A, og 2 medlemmer (med 60 stemmer) der støttede præsten. I Z Sogn blev der valgt 4 medlemmer (med 153 stemmer) der ikke støttede A, og 1 medlem (med 74 stemmer) der støttede præsten. I Y Sogn blev der valgt 3 medlemmer (med 20 stemmer) der støttede A, og 2 medlemmer (med 31 stemmer) der ikke støttede præsten. Notatet afsluttede med følgende bemærkning:

”Som valgresultatet i de tre sogne foreligger, finder bispeembedet ikke, at sagen er ændret, snarere tværtimod, idet resultatet viser, at i såvel (X) Sogn som i (Z) Sogn har der været markant støtte til de siddende menighedsråd, mens valgresultatet i (Y) Sogn viser, at der ikke er tilslutning til (Y) menighedsråds holdning, som denne er udtrykt i menighedsrådets brev til Kirkeministeren, dateret 19. september 2008. Med hensyn til valget i (Y) Sogn kan det anføres, at (...)listen kun fik to mandater, til trods for, at listen havde væsentlig flere stemmer (31 stemmer) end (Y) sogne-liste (20 stemmer). Dette kan alene skyldes, at (...)listen kun havde opstillet 2 kandidater.”

Ministeriet udarbejdede en ny indstilling den 26. november 2008. Konklusionen var den samme som i indstillingen af 8. september 2008.

B kommenterede den nye indstilling i brev af 5. december 2008 til ministeriet. Han anførte bl.a. at ministeriet ikke nærmere indhentede oplysninger og undersøgte forhold der var lagt vægt på i indstillingen, og som A bestred, herunder at der ikke var indhentet oplysninger fra den tidligere provst. B anførte endvidere at en eventuel forringelse af det kirkelige liv – som anført i tjenestemandslovens § 43 – ikke skyldtes samarbejdsproblemer mellem præst og menighed, men det faktum at medlemmerne af menighedsrådene havde nedlagt hvervet og sygemeldt sig.

A kontaktede den tidligere provst (...) den 1. december 2008. Hun fik den 5. december 2008 meddelelse fra biskoppens kontor at den tidligere provst ikke kunne kommentere henvendelsen på grund af den verserende sag, og fordi han ikke længere var A's foresatte som provst.

B kommenterede sagen yderligere i brev af 25. december 2008. A supplerede sine kommentarer i brev af 26. december 2008. Præsteforeningen henholdt sig den 5. december 2008 til det tidligere svar af 14. oktober 2008.

Den 20. januar 2009 meddelte Kirkeministeriet A afsked fra tjenestemandssættelsen som sognepræst i X-Z-Y Pastorat. Ministeriet henviste til de tidligere afgivne indstillinger og uddybede disse på baggrund af B's spørgsmål i brevet af 5. december 2008. Ministeriet citerede bl.a. sit brev af 8. september 2008 med ministeriets foreløbige opfattelse og anførte bl.a. følgende i afgørelsen:

"Der fremgik bl.a. følgende af ministeriets brev [brevet af 8. september 2008; min tilføjelse]:

I skrivelse af 8. august 2008 har biskoppen over Aalborg Stift indstillet, at der meddeles Dem afsked i henhold til tjenestemandslovens § 43.

Tilsvarende indstilling har provsten for Hjørring Søndre Provsti afgivet i skrivelse af 6. august 2008 til biskoppen over Aalborg Stift.

Biskoppens indstilling inkl. bilag, herunder provstens indstilling, vedlægges i kopi.

Tjenestemandslovens § 43 lyder således:

(...)

Provsten anfører i sin indstilling,

- at det er stærkt belastende for såvel personale som menighedsrådsmedlemmer, at sognepræsten mener, at der hele tiden forsvinder ting fra hendes hus, fx når der er præstegårdssyn, hvor huset er fyldt med menighedsrådsmedlemmer, og disse overvejende sandsynligt ville have bemærket, hvis der var smuttet uvedkommende ind i huset. Derfor afholdes der ikke præstegårdssyn længere, ligesom ingen ønsker at få udleveret nøgle til præstegården for ikke at udsætte sig selv for mistanke;
- at det skaber utryghed omkring sognepræstens virkelighedsopfattelse og dermed adfærd, når hun mener, at der ofte lusker mistænkelige personer omkring og i præstegårdens bygninger, selv om det for alle andre notorisk opfattes som et stille og fredeligt område, og de ikke kan iagttage de skikkelser, som hun mener at kunne udpege eller identificere;

- at det er umuligt at nå frem til holdbare aftaler, når sognepræsten bevidst eller ubevidst næsten altid opfatter, hører eller husker begivenheder og forløb anderledes end de øvrige tilstedeværende, og slet ikke er åben for, at det kunne være hende, der tog fejl (spørgsmålet om, hvorvidt sognepræsten har 'lang lunte' eller ej, kunne være et eksempel, se min redegørelse side 6 nederst, hendes indsigelse side 3 nederst. Organisten har bekræftet, at mit referat er korrekt),
- at sognepræsten af mange opleves som rethaverisk, hvilket skaber en dårlig stemning ved menighedsrådsmøderne, og som nedladende, når hun betegner lokalbefolkningen som 'subkultur'.

Provsten begrundet herefter sin indstilling til biskoppen:

- 'Da det er et uomtvisteligt faktum, at det kirkelige liv i pastoratet det sidste 1½ år har lidt ubodelig skade og er i færd med helt at udtørres på grund af den dybe uoverensstemmelse mellem sognepræsten og de to af menighedsrådene samt kontaktpersonen i det tredje vedr. såvel samarbejdet med personalet som med menighedsrådene ...
- Da tillidsforholdet mellem sognepræsten og personalet, herunder især organist og kirkesanger, samt de to menighedsråd og kontaktpersonen i det tredje, er ødelagt, og det må anses for usandsynligt, at det nogensinde kan genoprettes ...
- Da menighedsrådet i (Y) sogn, som er det mindste med 118 folkekirkemedlemmer, på trods af at flertallet i flg. kortlægningsrapporten finder, at samarbejdet med sognepræsten fungerer fint, mens et mindretal mener, det ikke gør, ikke desto mindre bakker op om fritagelsen af organist og kirkesanger for tjeneste sammen med sognepræsten ...
- Da netop kontaktpersonen i (Y) sogn, som har haft det umiddelbare personaleansvar i denne valgperiode, har stillet sit hverv i bero som en følge af konflikten med sognepræsten ...
- Da alt desuden tyder på, at uoverensstemmelsen har rødder flere år tilbage i tiden fra før jeg blev provst for pastoratet ...
- Da jeg lægger vægt på, at selv om der altid vil være delte meninger i menighederne om en sognepræsts virke, så har menighedsrådene, som jo repræsenterer det almindelige præstedømme i menighederne, for de to sogne, som repræsenterer 88,5 % af folkekirkemedlemmerne i pastoratet, tilkendegivet, at uoverensstemmelsen med sognepræsten ikke kan løses ...

- Da jeg endelig skønner, at de positive tilkendegivelser om sognepræsten langt fra kan veje de omfattende belastende udsagn op ...

skal jeg hermed indstille, at sognepræst (A), som blev ansat i (X)-(Y)-(Z) pastorat 15. august 1999, afskediges på grundlag af tjenestemandslovens § 43.'

Biskoppen anfører i sin indstilling,

- at der i de senere år har været et tydeligt fald i kirkegangen ved de tre kirker i pastoratet,
- at der ikke kommer nye kirkegængere i stedet for de, som falder fra og
- at også menighedsrådsmedlemmerne, som den øvrige menighed, er ophørt med at gå i kirke, med mindre tjenesten forrettes af en afløser.

Det er biskoppens opfattelse, at hovedparten af kirkegængerne er turister og folk udefra.

Det fremgår af biskoppens og provstens indstillinger, at det gennemsnitlige deltagerantal ved de 3 kirker er faldende, jf. nedenstående oversigter:

(X) Kirke (88,3% af indbyggerne er medlemmer af folkekirken):

	2002/2003	2008
deltagerantal ved gudstjenester uden dåb eller særlig handling	14	5,1
deltagerantal ved gudstjenester med dåb eller særlig handling	19,45	11
Antal messefald	0	2 (1. halvår)

(Y) Kirke (84,9 % af indbyggerne er medlemmer af folkekirken):

	2002/2003	2008
deltagerantal ved gudstjenester uden dåb eller særlig handling	13,4	7,8
deltagerantal ved gudstjenester med dåb eller særlig handling	16,77	12,75

antal messefald	0	2 (1. halvår)

(Z) Kirke (91,6 % af indbyggerne er medlemmer af folkekirken):

	2002/2003	2008
deltagerantal ved gudstjenester uden dåb eller særlig handling	12	12,4
deltagerantal ved gudstjenester med dåb eller særlig handling	20	18,94
antal messefald	1	Uoplyst

Biskoppen anfører endvidere, at Deres opførsel bl.a. i forbindelse med gudstjenester kan virke demonstrativ. Han henviser i den forbindelse til en udtalelse fra skoleleder (...) ved (W) Skole, som har udtrykt generel forundring over Deres demonstrative optræden i kirken, som har fået skolen til at overveje, om den fremover skal deltage i arrangementer i kirken.

Ministeriet har telefonisk den 3. september 2008 anmodet stiftsøvrigheden om at fremskaffe nærmere oplysning om, hvorledes den demonstrative optræden er kommet til udtryk.

Stiftsøvrigheden har den 3. september 2008 fremsendt provstens nærmere uddybning af samme dato heraf. Det fremgår bl.a., at De ved et arrangement i kirken, hvor skolen deltog, havde stukket fingrene i ørene, da koret begyndte at synge. Efterfølgende overvejede man på skolen, om man i stedet skulle flytte skolens arrangementer til sognepræsten i (...)by.

Provsten oplyser endvidere, at (skolelederen) gav udtryk for, at man ikke følte sig velkommen i (Z) Kirke.

(Skolelederen) beskriver desuden et sammenstød han havde med Dem i juni 2008 i forbindelse med, at De ville arrangere en konfirmandudflugt. De havde fået lov til at disponere frit, hvilken torsdag de ønskede udflugten. De valgte imidlertid en tirsdag, oven i købet en dag, hvor skolen skulle i Fårup Sommerland. [Skolelederen] var pikeret over Deres skarpe reaktion og Deres beskyldning om, at det var hans og ikke Deres fejl.

(Skolelederen) giver også udtryk for, at Deres opførsel vanskeliggør telefonisk kontakt mellem Dem og ham.

Biskoppen oplyser også, at han aflagde gudstjenestebesøg i (Y) Kirke søndag den 3. august 2008, hvor han konstaterede, at De havde svært ved at kommunikere med menigheden i forbindelse med prædiken. Biskoppen har anslået, at dåbsgæsterne den pågældende søndag, ud af i alt 25 gudstjenestedeltagere, udgjorde ca. 20.

Biskoppen oplyser desuden, at han ved et tidligere gudstjenestebesøg, 1. søndag i advent 2004, tydeligt kunne konstatere, at der ved sammenkomsten efter gudstjenesten kun var ringe kontakt mellem Dem og de tilstedeværende.

Biskoppen konstaterer herefter,

- at situationen i lang tid har været uholdbar,
- at det kirkelige liv har lidt stor skade, samt
- at der er tale om så betydelige uoverensstemmelser mellem Dem som sognepræst og menigheden, at han finder det nødvendig at indstille Dem til afsked i henhold til tjenestemandslovens § 43.

Det fremgår desuden af biskoppens og provstens indstillinger, at der også igennem længere tid har bestået væsentlige uoverensstemmelser mellem Dem og de 3 menighedsråd samt mellem Dem og en række af de ansatte ved de tre kirker.

Disse uoverensstemmelser har resulteret i,

- at 2 af de 3 menighedsråd ((X) og (Z)) har sygemeldt sig,
- at kontaktpersonen i (Y) Sogn har stillet sit hverv i bero, samt
- at de tre menighedsråd enstemmigt har vedtaget at fritage organist og kirkesanger for tjeneste, når det er Dem som forestår gudstjeneste eller anden kirkelig handling.

Det fremgår af biskoppens indstilling, at der igennem længere tid har været afholdt en lang række møder med henblik på at finde en løsning på disse problemer.

Blandt de seneste tiltag har desuden været udarbejdelse af en kortlægningsrapport af 20. maj 2008 fra autoriseret arbejdsmiljørådgiver, organisationspsykolog (...). Kortlægningsrapporten viser, at De indgår centralt i problemerne. Det samme billede tegner sig i provstens redegørelse af 26. juni 2007.

Ministeriet har haft lejlighed til at gennemgå biskoppens og provstens indstillinger med bilag, herunder telefonisk anmodet stiftsøvrigheden om fremsendelse af de ovennævnte redegørelser af henholdsvis 26. juni 2007 og 3. september 2008 fra provsten.

Ministeriet er opmærksom på, at en række af de forhold, som fremgår af provstens og biskoppens indstillinger, isoleret set har karakter af forhold, der normalt henregnes til samarbejdsvanskeligheder, ligesom der er elementer i indstillingerne, som isoleret set har karakter af uegnethed.

Ministeriet er dog enig med provsten og biskoppen i, at forholdene i denne sag samlet set skal behandles som eksempler på, hvorledes der gennem en årrække har bestået en dyb uoverensstemmelse mellem Dem og menigheden, som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel i Deres pastorat.

Idet ministeriet har lagt afgørende vægt på provstens og biskoppens indstillinger, er ministeriet nået til den slutning, at sagen skal vurderes i forhold til bestemmelsen i tjenestemandslovens § 43.

Det skal i den anledning bemærkes, at da De er fyldt 65 år, vil en afgørelse efter tjenestemandslovens § 43, jf. § 32, stk. 4, nr. 2, ikke stille Dem materielt anderledes end en afgørelse om afsked på grund af samarbejdsvanskeligheder, jf. tjenestemandslovens § 28.

Det er ministeriets foreløbige opfattelse, at betingelserne for at meddele Dem afsked i henhold til tjenestemandslovens § 43 er til stede.

Det er således efter ministeriets foreløbige opfattelse godtgjort, at der gennem en årrække har bestået en dybtgående uoverensstemmelse mellem Dem og menighederne i (X), (Y) og (Z) Sogne, som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel i de 3 sogne.

Ministeriet har i den forbindelse bl.a. lagt vægt på, at der i 2 af de 3 sogne i de senere år har været et væsentligt fald i antallet af fremmødte. Dette til trods for, at alle sognene har en medlemsprocent af folkekirken, som er højere end det gennemsnitlige for hele landet, som pr. 1. januar 2008 er 82,1 %.

Ministeriet har også lagt vægt på, at biskoppen har kunnet konstatere en manglende kontakt mellem Dem og kirkegængerne både under gudstjenesterne og i forbindelse med sammenkomster efter gudstjenesterne.

Ligeledes har ministeriet lagt vægt på, at Deres ageren har skabt tvivl om samarbejdet mellem folkekirken og den lokale skole i (W), idet bemærkes, at særligt dette samarbejde er væsentligt for det kirkelige livs trivsel og tilknytning til lokalsamfundet fremadrettet.

Ministeriet har ligeledes konstateret, at der er en væsentligt uoverensstemmelse mellem Dem og 2 af de 3 menighedsråd, mellem Dem og kontaktpersonen ved det 3. menighedsråd samt mellem Dem og mindst 2 af de ansatte ved kirkerne. En uoverensstemmelse, som det hidtil ikke har været muligt at finde en løsning på.

Endelig finder ministeriet, at den fastlåste situation i forhold til arbejdsmiljøet ved kirkerne har en sammenhæng med Deres forhold til menigheden, herunder menighedsrådene og de ansatte ved kirkerne.

Ministeriet har endvidere hæftet sig ved, at der ifølge biskoppen også under den tidligere provsts funktionsperiode var tale om et problemfyldt forhold mellem Dem og menighederne, som virkede som en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel i pastoratet. Dette fremgår også af provstens redegørelse af 26. juni 2007.

Ministeriet har på denne baggrund sluttet, at uoverensstemmelserne mellem præst og menighed har bestået i en årrække.

Ministeriet har afslutningsvis lagt vægt på, at bestemmelsen i § 43 er tænkt til at løse netop et problem som det foreliggende. Som biskoppen udtrykker det, når det '... ikke er muligt at flytte menigheden, må præsten vige'.

Ministeriet har ikke i det foreliggende materiale fundet væsentlige elementer af tjenesteforseelse. Ministeriet har derfor valgt ikke at betragte sagen som en sag om tjenesteforseelser.

(...)

Ministeriet har i behandlingen af biskoppens tjenestefritagelse lagt vægt på, at det gennem hele kortlægningsrapporten fra (...) fremgår, at Deres person er en central faktor i den fastlåste situation i pastoratet, som førte til biskoppens anmodning til Arbejdstilsynet om at gå ind i sagen.

Endvidere er det som ovenfor anført ministeriets foreløbige opfattelse, at der er grundlag for at meddele Dem afsked efter tjenestemandslovens § 43.

(...)

Med brev af 30. oktober 2008 til Dem v/advokat (B) og Den Danske Præsteforening, foretog ministeriet partshøring over et notat vedr. opstillingsmødet den 15. september 2008 i forbindelse med menighedsrådsvalget 2008 i (Z) Sogn, provstens brev af 28. oktober 2008 om samme emne, samt fremsendelsesbrev af 29. oktober 2008 fra Aalborg Stift.

Dette materiale indeholdt dokumentation til belysning af, at der mellem Dem og dele af menigheden gennem en årrække har bestået en dybtgående uoverensstemmelse, som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel det pågældende sted.

(...)

Det fremgår af Deres advokats høringsvar af 17. oktober 2008, at der efter hans opfattelse ikke er retligt grundlag for at meddele Dem afsked i henhold til tjenestemandslovens § 43, idet der efter hans opfattelse ikke er tale om en dybtgående uoverensstemmelse mellem Dem og menigheden, men i stedet en uoverensstemmelse mellem Dem og 2 ud af 3 menighedsråd, hovedsageligt dog mellem Dem og fællesmenighedsrådsformanden.

Det er endvidere advokatens opfattelse, at der ikke er tale om en uoverensstemmelse, som har varet i en årrække, idet uoverensstemmelsen efter hans opfattelse kun har eksisteret siden 2007.

Endelig er der efter advokatens opfattelse ikke tale om en uoverensstemmelse, som er til hindring for det kirkelige livs trivsel i sognene, idet det kirkelige livs trivsel hovedsageligt er svækket på grund af menighedsrådenes sygemelding.

Med brev af 26. november 2008 foretog ministeriet endnu en partshøring i sagen, hvor De og Den Danske Præsteforeningen (efter bemyndigelse fra Deres centralorganisation AC) igen fik mulighed for at udtale sig om sagen.

I Kirkeministeriets brev af 26. november 2008 fremgår bl.a. følgende om ministeriets foreløbige opfattelse af sagens faktum og jus:

Ministeriet skal bemærke, at på det nu foreliggende grundlag er det fortsat ministeriets vurdering, at der er retligt grundlag for at meddele Dem afsked i henhold til tjenestemandslovens § 43.

Ministeriet begrundet dette med:

- At såvel biskoppen over Aalborg Stift som provsten over Hjørring Søndre Provsti har indstillet Dem til afsked i henhold til tjenestemandslovens 43.
- At der efter ministeriets vurdering eksisterer en dybtgående uoverensstemmelse mellem Dem og menigheden i de tre sogne.

Ministeriet har lagt særlig vægt på de kirkelige tilsynsmyndigheders vurdering af situationen i de tre sogne, herunder biskoppens vurdering af Deres manglende kontakt med kirkegængerne, faldet i antallet af kirkegængere, modviljen fra den lokale skoleleder til at anvende (Z) Kirke til skolens arrangementer samt uoverensstemmelserne mellem Dem og flere ansatte ved kirkerne og mellem Dem og 2 ud af 3 menighedsråd.

Ministeriet har hverken i det fremsendte materiale eller ved det afholdte møde fundet, at der er fremkommet oplysninger, der giver anledning til at ændre ministeriets vurdering.

- At det er ministeriets vurdering, at den dybtgående uoverensstemmelse mellem Dem og menigheden har eksisteret i en årrække.

Ministeriet har i den anledning lagt særlig vægt på provstens og biskoppens oplysninger om, at uoverensstemmelserne har eksisteret i såvel den nuværende som den forrige provsts embedsperiode samt oplysninger om uoverensstemmelser mellem Dem og personer fra menigheden, som bl.a. går 7 og 9 år tilbage.

- At den eksisterende dybtgående uoverensstemmelse mellem Dem og menigheden efter ministeriets vurdering udgør en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel i sognene.

Ministeriet har i den anledning lagt særlig vægt på oplysninger fra biskoppen og provsten om, at det kirkelige liv uden for gudstjenesterne er næsten ikke-eksisterende.

Desuden har ministeriet tillagt det vægt, at samarbejdet mellem Dem og den lokale skole tilsyneladende har lidt skade.

Det fremgår endvidere af advokatens høringsvar af 17. oktober 2008 at han finder:

- At den bevismæssige vurdering af biskoppens og provstens udsagn og skøn er uholdbar,

- At en række af de teser/anklager, der ligger til grund for indstillingen er usande og udokumenterede og
- At biskoppens og provstens indstillinger hviler på en anden dagsorden, nemlig ønsket om af andre (ikke saglige) grunde at afskedige Dem som sognepræst i (X)-(Y)-(Z) Pastorat.

I anledning heraf skal Kirkeministeriet meddele:

- At man ikke deler opfattelsen af, at den bevismæssige vurdering af biskoppens og provstens udsagn og skøn er uholdbar.

Ministeriet finder derimod, at de kirkelige tilsynsmyndigheders udsagn og skøn er saglige og velunderbyggede.

- At ministeriet ikke deler opfattelsen af, at der indgår usande og udokumenterede teser/anklager i grundlaget for indstillingen fra hhv. provst og biskop.
- At Kirkeministeriet ikke har kendskab til nogen anden dagsorden. En sådan anden dagsorden fremgår ikke af sagen, ligesom den i øvrigt ikke er hverken konkretiseret eller dokumenteret fra Deres side.

Det er Kirkeministeriets opfattelse, at der hverken i høringssvarene fra Dem, fra Deres advokat, fra Præsteforeningen (på vegne af AC), eller ved mødet den 10. november 2008 er blevet fremført oplysninger til støtte for advokatens argumenter i en sådan grad, at ministeriet bør se bort fra de lokale tilsynsmyndigheders vurdering af situationen i pastoratet, og dermed give ministeriet anledning til at ændrer sin vurdering af sagen.

Det er således fortsat ministeriets hensigt, at meddele Dem afsked i henhold til tjenestemandslovens § 43.

(...)

Det er ministeriets opfattelse, at der ikke i høringssvarene fra Dem eller fra Den Danske Præsteforening er blevet fremført nye oplysninger, som giver anledning til, at ministeriet kan se bort fra de lokale tilsynsmyndigheders vurdering af sagen.

Deres advokat fremfører i sit høringssvar af 5. december 2008 bl.a. 15 kommentarer og spørgsmål.

Ministeriet skal i den anledning til de af punkterne, der har karakter af spørgsmål, bemærke følgende:

1.'At menigheden i § 43 's forstand er sognebørnene. Er De enig heri, eller har de ved den påtænkte afgørelse lagt en udvidet forståelse af dette begreb til grund?'

ad 1. 'Menigheden' skal i henhold til den klassiske forståelse af ordet forstås som de medlemmer af folkekirken, institutioner, myndigheder og øvrige samarbejdspartnere i pastoratet, som præsten har en pastoral forpligtelse over for, herunder også menighedsrådet. Det er denne fortolkning af ordet, Kirkeministeriet har lagt til grund.

2.'At de anklager der af provsten er rejst vedrørende min klients psykiske og personlige habitus — udover at være falske — er uden relevans for sagen. Er Kirkeministeriet enig heri?'

ad 2. I ministeriets vurdering af sagen er indgået de samlede indstillinger fra såvel biskoppen over Aalborg Stift som provsten for Hjørring Søndre Provsti, jf. indholdet af § 43 i tjenestemandsløven.

3.'At der i sager om afsked har en så alvorlig og indgribende karakter at der må kræves et særligt sikkert bevismæssigt grundlag, og at ministeriet er forpligtet til at tilvejebringe tilstrækkeligt bevis/undersøge bevisusikkerhed. Er Kirkeministeriet enig heri?'

ad 3. Sager af denne art kræver en grundig sagsbehandling, hvor der bliver lagt vægt på de retssikkerhedsmæssige grundprincipper. Reglerne i tjenestemandsløven tager udgangspunkt i disse principper.

4.'At 'gennem en årrække' må fortolkes som mindst 3 år.'

ad 4. Det er ministeriets opfattelse, at denne sag strækker sig over et reelt forløb fra 1999. Det bemærkes, at De i 1999 ansættes i stillingen som sognepræst i (X)-(Z)-(Y) Pastorat. Ministeriet skal i den anledning henvisse til de to anførte konkrete sager og indstillingerne fra de kirkelige tilsynsmyndigheder.

6.'Denne anbefaling trådte i stedet for den konfliktløsning, han jfr. AT som arbejdsgiver forsømte. Er Kirkeministeriet enig i, at denne adfærd var ubeføjet, og at opfordringen til afsked er egnet til at skabe tvivl om provstens habilitet, upartiskhed og motiver i det videre forløb? Har dette påvirket Kirkeministeriets bevismæssige vurdering?'

ad 6. Det er en forudsætning for afsked i henhold til tjenestemandsløvens § 43, at der bl.a. foreligger en indstilling fra provsten. Provsten kan således ikke være uvildig eller upartisk, da provsten er en direkte part i sa-

gen. Der kan derimod i henhold til de almindelige grundprincipper om retssikkerhed stilles krav om saglighed i sagsbehandlingen. Ministeriet har ikke fundet anledning til kritik af provstens handlinger i denne sag.

7.'At indholdet af provstens redegørelse af den 26/6-07 ikke vidner om objektivitet. Finder Kirkeministeriet denne redegørelse for uvildig?'

ad 7. Man skal henvise til ministeriets besvarelse under ad 6.

8.'At min klient indtil den 11/4-07 ikke har haft samarbejdsproblemer med menighedsrådene. Har Kirkeministeriet lagt dette til grund — i modsat fald, hvor har man fundet støtte herfor?'

ad 8: Denne sag handler om afsked i henhold til tjenestemandsløvens § 43, som er en særbestemmelse for folkekirken, og ikke om afsked på grund af samarbejdsvanskeligheder, jf. tjenestemandsløvens § 28.

10.'Senere sygemeldte dele af menighedsrådene sig, fordi præsten ikke fulgte denne opfordring. Er Kirkeministeriet enig i, at der ikke i sagen herudover er dokumentation for uoverensstemmelser med dele af menighedsrådene? Hvorledes indgår dette forhold i ministeriets bedømmelse?'

ad 10. Man skal henvise til ministeriets besvarelse under ad 1 og 8.

11.'At AT pålægger hele ansvaret for arbejdsmiljøproblemerne på arbejdsgiveren. Er Kirkeministeriet enig heri?'

ad 11. Ministeriet skal endnu en gang gøre opmærksom på, at sagen omhandler afsked i henhold til tjenestemandsløvens § 43. Sagen omhandler ikke afsked på grund af samarbejdsvanskeligheder, jf. tjenestemandsløvens § 28. Ministeriet har noteret sig, at det af kortlægningsrapporten fremgår, at De har en central rolle i den eksisterende arbejdsmiljø-sag. Ministeriet har endvidere noteret sig, at Arbejdstilsynet har truffet afgørelse om, at arbejdet med præsteopgaver skal planlægges, tilrettelægges og udføres, så det er sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt både på kort og på langt sigt samt at hvor der på samme arbejdssted er flere arbejdsgivere som lader arbejde udføre, skal disse arbejdsgivere samarbejde om at skabe sikre og sunde arbejdsforhold for alle beskæftigede. Ministeriet har endvidere noteret sig Arbejdstilsynets afgørelse om, at Kirkeministeriet ved Hjørring Søndre Provsti fortsat skal medvirke til at sikre dette.

12.'At ingen har beskæftiget sig med muligheden for, at det var kirkesangeren der var hovedårsagen til arbejdsmiljøproblemerne, og at der foreligger dokumentation for, at hun havde haft tilsvarende problemer i tidli-

gere samarbejdsforhold. Er Kirkeministeriet enig heri, og hvorledes har dette påvirket Kirkeministeriets vurdering?

ad 12. Man skal henvisse til ministeriets besvarelse under ad 11.

13.'At min klient er den eneste, der — jfr. referaterne og fremlagt dokumentation — positivt har strakt hånden frem og opfordret til forsoning. Er dette indgået i Kirkeministeriets vurdering af ansvaret for uoverensstemmelserne?'

ad 13. Man skal henvisse til ministeriets besvarelse under ad 11.

14.'At der er fremlagt et stort antal tilkendegivelser i form af læserbreve, henvendelser til Ministerium og Biskop fra sognebørn, som støtter min klient, ligesom et stort antal vælgere i forbindelse med orienteringsmøder forud for menighedsrådsvalget udtalte sig til støtte for min klient. Desuden viste resultatet af valget, at et stort mindretal af vælgere støttede lister, hvis primære budskab var kritik af de siddende menighedsråd og støttet til min klient. Ca. 75 % af sognenes beboere har enten undladt at stemme eller stemt på lister, som kritiserede det siddende menighedsråd for håndtering af præstesagen, og som støtter min klient. Der er ikke dokumentation for, at de ca. 25 %, der stemte på de siddende medlemmer af menighedsrådene gjorde dette grundet uoverensstemmelse med præsten. Når der i § 43 tales om 'dybtgående uoverensstemmelser med menigheden', må dette tolkes som en ikke uvæsentlig del af menigheden. Er Kirkeministeriet enig heri, og i givet fald hører jeg gerne med hvilke/hvor store dele af menigheden uoverensstemmelsen efter ministeriets opfattelse består, og hvorpå ministeriet støtter denne opfattelse?'

ad 14. Ministeriet deler ikke advokatens vurdering af, at valgets resultat kan læses som en støtte for Dem. Ministeriet har noteret sig, at *ingen* af listerne i de 3 sogne, opstillet til støtte for Dem, har opnået et flertal af de afgivne stemmer.

15.'Er Kirkeministeriet enig i, at kortlægningsrapporten fremlagt som bilag O er indhentet til brug for AT og at denne ikke bør indgå i Kirkeministeriets bedømmelse? Er synspunkterne i relation til denne rapport udgået i forbindelse med ministeriets nuværende bedømmelse?'

ad 15. Det er ministeriets opfattelse af alt relevant materiale bør indgå i sagsbehandlingen. Ministeriet deler således ikke advokatens holdning om, at kortlægningsrapporten ikke bør indgå i den samlede vurdering af sagen.

Deres advokat henviser endvidere i sit hørings svar af 5. december 2008 under punktet: *2. Beviser, 2. afsnit* til Ombudsmandens udtalelser (bl.a. i FOB 1984, p. 92) om arbejdsgiverens ansvar i forbindelse med afgørelser om anvendelse af disciplinær straf.

Ministeriet skal i den anledning bemærke, at tjenestemandslovens § 43 er en særbestemmelse i tjenestemandsloven for folkekirkens tjenestemænd. § 43 er ikke omfattet af tjenestemandslovens kapitel 4 om suspension, disciplinærfølging og injuriersøgsmål. Bestemmelsen er således heller ikke omfattet af reglerne i tjenestemandslovens §§ 20-22 om tjenstligt forhør.

Afsked i henhold til tjenestemandslovens § 43 er således ikke et spørgsmål om ikendelse af en disciplinær straf, baseret på en konkret bevisbedømmelse. Der er tale om en konkret vurdering af situationen i et pastorat baseret på de kirkelige tilsynsmyndigheders skøn, uden at der i den forbindelse tages stilling til skyld eller om situationen i særlig grad kan tilskrives eller bebrejdes en af parterne.

Deres advokat anfører endvidere i sit hørings svar af 5. december 2008 under punktet: *2. Beviser, 2. Gennem en årrække*, afsnit 1, at det er Deres opfattelse, at De indtil medarbejdermødet den 11. april 2007 havde et gnidningsfrit samarbejde med alle.

Denne opfattelse deles ikke af de kirkelige tilsynsmyndigheder. Det er på den baggrund ministeriets opfattelse, at der har eksisteret uoverensstemmelser mellem Dem og dele af menigheden, som anført i ministeriet høringskrivelse af 26. november 2008, siden 1999, som anført i indstillingerne fra henholdsvis biskop og provst.

Deres advokat opfordrer i sit hørings svar af 5. december 2008 under punktet: *2. Beviser, 2. Gennem en årrække, afsnit 1*, Kirkeministeriet til at fremskaffe yderligere oplysninger fra den tidligere provst.

Ministeriet skal i den anledning bemærke, at man ikke finder grundlag for at betvivle biskoppens vurdering af, at forholdet mellem præsten og menigheden var belastet, også forud for den nuværende provsts tiltræden.

Deres advokat anfører endvidere i sit hørings svar af 5. december 2008 under punktet: *2. Beviser, 2. Gennem en årrække, afsnit 2*, at de i ministeriets brev af 26. november 2008 anførte enkeltsager er udtryk for misforståelser og ikke uoverensstemmelser, og at de ikke kan bebrejdes Dem.

Ministeriet skal i den anledning gentage, at denne sag handler om, hvorvidt '... der mellem præsten og menigheden gennem en årrække har bestået en dybtgående uoverensstemmelse, som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel på det pågældende sted', og at der i den forbindelse ikke sker en vurdering af skyld eller hvorvidt situationen kan bebrejdes den ene eller anden af parterne.

Ministeriet har noteret sig Deres advokats henvisning til betænkning 1182, side 63.

Af Betænkning nr. 1182, fra 1989 (Betænkning angående ansættelse i stillinger i folkekirken m.m. afgivet af det af Kirkeministeriet den 28. januar 1987 nedsatte udvalg), side 63 fremgår bl.a. følgende:

(...)

Deres advokat anfører under punktet: *2. Beviser, Kirkelige livs trivsel, afsnit 1*, at det er menighedsrådenes nedlæggelse af hvervet og ikke uoverensstemmelser mellem præst og menighed, som har medført en forringelse af det kirkelige livs trivsel. Ministeriet har noteret sig, at der er uenighed herom parterne imellem, men ministeriet finder ikke grundlag for at betvivle de kirkelige tilsynsmyndigheders vurdering af, at 'der mellem præsten og menigheden gennem en årrække har bestået en dybtgående uoverensstemmelse, som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel på det pågældende sted.'

Deres advokat anmoder endvidere om på baggrund af udtalelser fra fællesmenighedsrådsformand (...) på et vælgermøde 'at få oplysning om, hvorvidt der forud for Biskoppens fyringsindstilling har været kontakter eller møder mellem ministeriet og Biskoppen, provsten eller menighedsrådene omkring afsked af min klient.'

Ministeriet skal i den anledning oplyse, at der ikke har været kontakter eller møder mellem ministeriet og biskoppen, provsten eller menighedsrådene forud for ministeriets modtagelse af indstillingerne af 8. august 2008 og 6. august 2008 fra biskoppen over Aalborg Stift og provsten for Hjørring Søndre Provsti. Ministeriet har ikke yderligere kendskab eller kommentarer til hvad [fællesmenighedsrådsformanden] i øvrigt måtte have udtalt.

Det er herefter ministeriets opfattelse, at der ikke i sagen er fremkommet oplysninger, der ændrer ministeriets hidtidige indstilling til sagens afgørelse.

Ministeriet skal herefter oplyse, at det på det foreliggende grundlag fortsat er ministeriets vurdering, at der er retligt grundlag for at meddele Dem afsked i henhold til tjenestemandslovens § 43.

Ministeriet begrundet dette med:

- At såvel biskoppen over Aalborg Stift som provsten over Hjørring Søndre Provsti har indstillet Dem til afsked i henhold til tjenestemandslovens 43.
- At der efter ministeriets vurdering eksisterer en dybtgående uoverensstemmelse mellem Dem og menigheden i de tre sogne.

Ministeriet har lagt særlig vægt på de kirkelige tilsynsmyndigheders vurdering af situationen i de tre sogne, herunder biskoppens vurdering af Deres manglende kontakt med kirkegængerne, faldet i antallet af kirkegængere, modviljen til at anvende (Z) Kirke til skolens lokale arrangementer samt uoverensstemmelserne mellem Dem og flere ansatte ved kirkerne og mellem Dem og 2 ud af 3 menighedsråd.

- At det er ministeriets vurdering, at den dybtgående uoverensstemmelse mellem Dem og menigheden har eksisteret i en årrække.

Ministeriet har i den anledning lagt særlig vægt på provstens og biskoppens oplysninger om, at uoverensstemmelserne har eksisteret i såvel den nuværende som den forrige provst embedsperiode samt oplysninger om uoverensstemmelser mellem Dem og personer fra menigheden, som bl.a. går 7 og 9 år tilbage.

- At den eksisterende dybtgående uoverensstemmelse mellem Dem og menigheden efter ministeriets vurdering udgør en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel i sognene.

Ministeriet har i den anledning lagt særlig vægt på oplysninger fra biskoppen og provsten om, at det kirkelige liv uden for gudstjenesterne er næsten ikke-eksisterende.

Desuden har ministeriet tillagt det vægt, at samarbejdet mellem Dem og den lokale skole tilsyneladende har lidt skade.

De meddeles derfor afsked fra tjenestemandsstillingen som sognepræst i (X)-(Z)-(Y) pastorat med udgangen af april måned 2009 i henhold til tjenestemandslovens § 43, med virkning efter § 32.

De er ved afskeden berettiget til egenpension, idet ministeriet skal bemærke, at Deres pensionsalder i henhold til reglerne i § 4, stk. 1, i tjenestemandspensionsloven forhøjes med 3 år svarende til den periode på rådighedsløn, De ville have været berettiget til, såfremt De ikke var fyldt 65 år.”

B klagede til mig og anførte i brev af 3. marts 2009 at udtalelserne fra skolelederen i sagen ikke var retvisende. Han henviste til en telefonsamtale han havde haft med skolelederen. Jeg sendte sagen til Kirkeministeriet, der svarede B den 24. april 2009. Følgende fremgår bl.a. af svaret:

”Ministeriet har noteret sig, at det af provstens hørings svar fremgår, at skoleleder (...) den 7. august 2008 telefonisk godkendte provstens beskrivelse af samarbejdet med sognepræsten.

Ministeriet har endvidere noteret sig, at det af provstens hørings svar af 26. marts 2009 endvidere fremgår, at forholdet mellem skolen og sognepræsten kun udgør et element blandt flere i provstens samlede indstilling, og at provsten fastholder sin indstilling.

Ministeriet har noteret sig, at det af biskoppens hørings svar af 27. marts 2009 fremgår, at biskoppen fortsat har fuld tillid til, at provstens referat af samtalen med (skolelederen) den 7. august 2008 er korrekt, og at biskoppen således ikke finder anledning til at ændre sin oprindelige indstilling af 8. august 2008.

Ministeriet har noteret sig, at skoleleder (...) efterfølgende telefonisk over for Dem kan have ændret opfattelse af sin tidligere – overfor provsten bekræftede – beskrivelse af samarbejdet, og at der i den anledning muligt kan være opstået tvivl om (skolelederen)’s udtalelser.

Ministeriet finder dog ikke, at omhandlede oplysninger giver ministeriet grundlag for at genoptage behandlingen af sagen, idet oplysningerne ikke efter ministeriets opfattelse giver anledning til en ændret opfattelse af den samlede situation i pastoratet.”

B klagede på ny til mig i brev af 29. april 2009 og henviste til sin tidligere henvendelse til mig af 5. februar 2009. I dette brev har B bl.a. oplyst en række forhold som han mener at Kirkeministeriet har lagt til grund for sin afgørelse uden tilstrækkelig undersøgelse af rigtigheden heraf, og B har nærmere redegjort for sine indsigelser vedrørende oplysningsgrundlaget. B har endvidere bl.a. gjort gældende at ministeriets begrundelse – på grund af det mangelfulde oplysningsgrundlag, må jeg forstå – er utilstrækkelig, misvisende og summarisk og uden relevant stillingtagen til hans klients synspunkter og oplysninger.

Jeg bad den 14. maj 2009 Kirkeministeriet om en udtalelse i sagen. Ministeriet svarede den 16. juni 2009. Følgende fremgår bl.a. af ministeriets svar:

”Kirkeministeriet skal i den anledning oplyse, at det er ministeriets opfattelse at kravene for at meddele sognepræst (A) afsked i henhold til Tjenestemandslovens § 43 er opfyldt.

Man skal i den anledning henvise til ministeriets brev af 20. januar 2009 til sognepræst (A), hvoraf fremgår følgende fremgår (...)

(...)

Det er endvidere ministeriets opfattelse, at sagen har været godt og tilstrækkeligt oplyst, idet såvel advokat (B) som hans klient, sognepræst (A), har haft god mulighed for at komme med udtalelser undervejs i sagsbehandlingen.

(...)

Ministeriet har i forbindelse med sagens behandling gennemgået samtlige oplysninger i sagen, herunder også de af advokaten og (A) frembragte. Ministeriet har ikke fundet anledning til at betvivle biskoppens og provstens skøn og vurdering af den konkrete situation i pastoratet set i lyset af tjenestemandslovens § 43.

Ministeriet har noteret sig, at advokaten og (A) ikke deler ministeriets vurdering af sagen.

Man skal desuden henvise til ministeriets breve af 24. april 2009, 20. januar 2009, 8. september 2008 til (A) samt sagens omfattende korrespondance i øvrigt.

Ombudsmanden har endvidere i sit brev af 14. maj 2009 anmodet ministeriet om at oplyse, hvorvidt de uoverensstemmelser, der måtte have været mellem (A) og menigheden, efter ministeriets opfattelse har været forvoldt af menigheden.

Ministeriet skal i den anledning oplyse, at der af ministeriets brev af 20. januar 2009 fremgår følgende (...)

(...)

Det er ministeriets opfattelse, at uoverensstemmelserne mellem sognepræst (A) og menigheden hovedsagelig må tilskrives forhold af den oven-

for omhandlede karakter. Der er således ikke tale om forhold, der som sådan kan bebrejdes sognepræsten, og dermed give anledning til en behandling i henhold til tjenestemandslovens § 28.

En afskedigelse pga. samarbejdsvanskeligheder forudsætter, at hovedskylden for samarbejdsvanskelighederne ikke må kunne tilskrives andre end den, der ønskes afskediget, jf. udtalelsen i FOB 1986.93*.

Kirkeministeriet har i sagen fastholdt, at der ikke har været grundlag for at afskedige (A) pga. samarbejdsvanskeligheder, da der ikke er tale om en situation, hvor skylden for problemerne kan tilskrives (A).

Det er derimod ministeriets opfattelse, at der var grundlag for at foretage afskedigelse af (A) med hjemmel i tjenestemandslovens § 43 og at grundlaget for afgørelsen i denne sag, som tidligere anført, er i overensstemmelse med beskrivelsen i Betænkning 1182 og Ombudsmandens udtalelse i beretningen for 2007, s. 194ff.

Det bemærkes, at (A) ved afsked i henhold til tjenestemandslovens § 43 pensionsmæssigt er bedre stillet end ved afsked i henhold til § 28.

Endelig anmoder Ombudsmanden i sit brev af 14. maj 2009 om, at Kirkeministeriet redegør for den nu foreliggende praksis vedrørende anvendelsen af tjenestemandslovens § 43.

Ministeriet kan i den anledning oplyse, at praksis for brug af tjenestemandslovens § 43 efter ministeriets opfattelse er uændret.

Bestemmelsen er meget sjældent anvendt. Anvendelse af bestemmelsen forudsætter i henhold til ordlyden, at der foreligger en indstilling fra såvel biskop som provst, samt at de ovenfor beskrevne omstændigheder er til stede.

Ministeriet kan oplyse, at bestemmelsen forud for denne sag senest har været anvendt i forbindelse med afsked af en sognepræst i Hunseby Sogn i 1991 samt i forbindelse med afsked af en sognepræst i Årup-Rørup Pastorat i 1989. Ministeriet kan i sidstnævnte tilfælde endvidere henviser til Ombudsmandens udtalelse af 21. marts 1991 — j.nr. 1990-1679-70 ja/ah — vedrørende sagen.”

B kommenterede ministeriets udtalelse den 2. juli 2009 og henholdt sig til det han tidligere havde gjort gældende.

Kirkeministeriet sendte mig den 7. februar 2011 en kopi af ministeriets brev med bilag til A. Følgende fremgik bl.a. af brevet:

” ...

Ombudsmandens udtalelse af 30. juli 2010

De indbragte sagen for Folketingets Ombudsmand, der 30. juli 2010 afgav en udtalelse i sagen. I sit følgebrev af 30. juli 2010 til Kirkeministeriet udtalte Ombudsmanden, at han ikke fandt, at Kirkeministeriet havde tilstrækkeligt grundlag for at afskedige Dem efter tjenestemandslovens § 43.

Det var Ombudsmandens opfattelse, at der i sagen var klare oplysninger om dybtgående uoverensstemmelser mellem på den ene side Dem og på den anden side et stort flertal af de øvrige medlemmer af menighedsrådene.

Det var ligeledes Ombudsmandens opfattelse, at der var visse oplysninger som tydede på et belastet forhold mellem Dem og i hvert fald visse dele af menighederne i øvrigt. Ombudsmanden fandt dog disse oplysninger mere sporadiske, ligesom han ikke fandt det afklaret i hvilket omfang Deres forhold til den lokale skoleleder kunne lægges til grund. Derfor fandt Ombudsmanden ikke, at det i tilstrækkeligt grad var dokumenteret, at Deres forhold til menigheden var ødelagt.

Ombudsmanden fandt, at Kirkeministeriet burde have indhentet oplysninger til belysning af, om menigheden fravalgte Dem som præst ved kirkelige handlinger, og i hvilket omfang der blev løst sognebånd til andre præster.

Ombudsmanden fandt det endvidere ønskeligt, om ministeriet havde afventet afviklingen af det ordinære menighedsrådsvalg i efteråret 2008, inden ministeriet tilkendegav, at man fandt grundlag for afskedigelse af Dem.

Ombudsmanden fandt det ikke dokumenteret, at der før april 2007 var uoverensstemmelser af en karakter og et omfang som forudsættes i tjenestemandslovens § 43 mellem Dem og menigheden. Han anså det for kritisabelt, at ministeriet ikke afklarede grundlaget for biskoppens vurdering af, at forholdet mellem Dem og menigheden var belastet forud for 2007, hvor der kom ny provst.

Endelig anså Ombudsmanden det for kritisabelt at ministeriet ikke begrænsede sin anvendelse af oplysningerne om arbejdsmiljøproblemerne til at belyse om forholdet mellem Dem og menigheden var belastet, men til lagde disse problemer selvstændig betydning ved vurderingen af, om der var grundlag for at afskedige Dem.

Ombudsmanden henstillede derfor til Kirkeministeriet, at man genoptog sagen og traf en ny afgørelse, herunder at ministeriet søgte at afklare tvivlen om skolelederens udsagn, og at ministeriet inddrog udfaldet af menighedsrådsvalget i de tre sogne.

Reaktioner på Ombudsmandens udtalelse

Ombudsmanden offentliggjorde sin udtalelse af 30. juli 2010 på sin hjemmeside efter 3 hverdage.

Kirkeministeriet har modtaget en række reaktioner på Ombudsmandens udtalelse fra de kirkelige myndigheder, der har været involveret i sagen. Det drejer sig om følgende henvendelser:

- Henvendelser af henholdsvis 2. september og 7. september 2010 fra nu forhenværende biskop over Aalborg Stift, (...)
- Henvendelse af 3. september 2010 fra Aalborg Stifts bispeembede (med bilag)
- Henvendelse af 1. september 2010 fra provst (...) fra (...) Provsti (med bilag)
- Henvendelse af 26. august 2010 fra nu forhenværende provst (...)
- Notat af møde i september 2006
- Notat af 25. august 2010 fra (...), medlem af X-Z-Y Sogns Menighedsråd og tidligere fælles formand for menighedsrådene
- Telefonnotat af 20. april 2006 fra daværende biskop over (...) Stift, (...)

Disse reaktioner blev, sammen med en del andet materiale, tilsendt Deres advokat ved ministeriets brev af 3. december 2010 (ministeriets dokument nr. 117597/10), jf. forvaltningslovens § 9, stk. 1, jf. § 8, stk. 1.

For en god ordens skyld vedlægger ministeriet dog det anførte materiale på ny til Deres orientering.

Oplysningerne i reaktionerne fra sagens kirkelige tilsynsmyndigheder gentager og underbygger de skøn, som indgik i tilsynsmyndighedernes vurdering af, at der var baggrund for at indstille Dem til afskedigelse efter tjenestemandenslovens § 43.

Som det fremgår af de kirkelige myndigheders reaktioner, så er de affødt af et ønske om at forholde sig til en række elementer i Ombudsmandens udtalelse. I den udstrækning de kirkelige myndigheders reaktioner indeholder nye oplysninger, er fremkomsten af disse således en følge af Ombudsmandens konklusioner i udtalelsen af 30. juli 2010.

Kirkeministeriets opfattelse

Det er Kirkeministeriets opfattelse, at ministeriets oprindelige afgørelse af 20. januar 2009 om afskedigelse af Dem var velunderbygget og rigtig.

Som det også fremgik af ministeriets oprindelige afgørelse af 20. januar 2009 – særligt på afgørelsens side 7, side 11, side 12, side 16 og side 17f. – lagde ministeriet vægt på de kirkelige tilsynsmyndigheders indstillinger, og herunder de skøn som både provst og biskop havde lagt til grund for deres vurderinger af, at betingelserne for at anvende tjenestemandenslovens § 43 var opfyldt.

Det er Kirkeministeriets opfattelse, at de nye oplysninger i sagen blot tjener til at underbygge konklusionen i den oprindelige afgørelse. Ministeriet har således ikke ændret sin vurdering i sagen.

De nye oplysninger giver derfor ikke ministeriet anledning til at genoptage sagen.

På den baggrund skal Kirkeministeriet tillige afvise ethvert krav om økonomisk kompensation, som Deres advokat har rejst.

Tjenestemandenslovens § 43

Som bekendt har bestemmelsen i tjenestemandenslovens § 43 følgende ordlyd:

‘§ 43. Efter indstilling fra provst og biskop kan der meddeles en præst afsked med virkning efter § 32, såfremt der mellem præsten og menigheden gennem en årrække har bestået en dybtgående uoverensstemmelse, som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel på det pågældende sted.’

I det følgende vil ministeriet forholde sig til Ombudsmandens udtalelse om ministeriets brug af bestemmelsen af tjenestemandenslovens § 43.

Ministeriet vil i den forbindelse inddrage de modtagne henvendelser fra de folkekirkelige myndigheder, der var affødt af Ombudsmandens udtalelse.

Kravet om indstilling fra provst og biskop

For at tjenestemandenslovens § 43 kan anvendes, skal der foreligge en indstilling herom fra provst og biskop.

I denne sag modtog Kirkeministeriet sådanne indstillinger i form af brev af 6. august 2008 fra provsten over (...) Provsti samt brev af 8. august 2008 fra den daværende biskop over (...) Stift.

For en god ordens skyld bemærkes, at det under sagen var ubestridt, at kravet om indstilling fra provst og biskop var opfyldt.

Kravet om dybtgående uoverensstemmelse mellem præst og menighed som udgør en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel på det pågældende sted

I følgebrevet til Kirkeministeriet om sin udtalelse af 30. juli 2010 udtrykker Folketingets Ombudsmand uenighed med Kirkeministeriets vurdering af, hvorvidt betingelserne for brug af tjenestemandslovens § 43 var opfyldt, da ministeriet afgjorde sagen mod Dem.

Ombudsmanden anfører i den forbindelse følgende punkter:

1. Ombudsmanden vurderer, at oplysningerne om uenighed mellem Dem og visse dele af menighederne i øvrigt er af sporadisk karakter.
2. Kirkeministeriet burde have sørget for, at tvivlen om i hvilket omfang Deres forhold til den lokale skoleleder var belastet, blev afklaret.
3. Kirkeministeriet burde have indhentet oplysninger der kunne belyse om medlemmerne af menighederne fravalgte Dem som præst i forbindelse med dåb, konfirmation, vielse og begravelse, og i hvilket omfang de løste sognebånd til andre præster.
4. Det havde været ønskeligt om ministeriet havde afventet menighedsrådsvalget i 2008 inden man tilkendegav over for Dem, at der efter ministeriets opfattelse var grundlag for at afskedige Dem.

Reaktion fra bispeembedet over (...) Stift

I sit brev af 3. september 2010 til Kirkeministeriet omtaler bispeembedet bl.a. følgende, der har relation til uenigheden mellem Dem og menigheden:

'I forbindelse med Ombudsmandens udtalelse har undertegnede stiftskontorchef (...) i forbindelse med gennemgang af sagen på ny i sognepræst (A)s personmappe fundet et telefonnotat udarbejdet af biskop under sagen (...), dateret 20. april 2006, som ved en beklagelig fejl ikke er blevet fremsendt sammen med biskoppens indstilling til Kirkeministeriet, dateret 8. august 2008 om afsked efter tjenestemandslø-

vens § 43 og sammen med det øvrige omfattende materiale i sagen. Dette telefonnotat vedlægges nu i kopi til Kirkeministeriet. Det fremgår af dette telefonnotat, at et medlem af (Z) menighedsråd har haft alvorlige og omfattende klager over sognepræst (A) og forholdene omkring hende. Det er bispeembedets opfattelse, at dette telefonnotat har et indhold af betydningsfuld karakter, der sammen med de øvrige omfattende forhold i sagen og de forhold påpeget af provsten i dennes notat, dateret 1. september 2010 og de forhold påpeget af biskop under sagen (...) i dennes brev til Kirkeministeriet, dateret 2. september 2010 viser et sammenhængende billede af grundlaget for anvendelsen af tjenestemandslovens § 43 i sagen.

[...]

Bispeembedet er opmærksom på brev fra (X) menighedsråd til (...) Stift, dateret 6. oktober 2008, hvori menighedsrådet fremsender kopi til Stiftet af brev til Kirkeministeriet, dateret 2. oktober 2008 på vegne af 6 medlemmer af (Z) menighedsråd, 6 medlemmer af (X) menighedsråd og 2 medlemmer af (Y) menighedsråd med en nærmere redegørelse for menighedsrådenes vanskelige forhold i samarbejdet med sognepræsten. Bispeembedet finder, at menighedsrådenes beskrivelse i dette brev til Kirkeministeriet, dateret 2. oktober 2008 er et vigtigt dokument, der i tydelig grad viser de problemer, der har været, og som har været der i en periode længe forud for de 1 år og 8 måneder, som Ombudsmanden alene forholder sig til. Det anførte brev fra menighedsrådene er vedlagt i kopi.'

Ministeriet ser bispeembedets ovenstående reaktion som en underbygning af konklusionen om, at der bestod dybtgående uoverensstemmelser mellem Dem og menigheden, herunder menighedsrådet, også forud for mødet i april 2007.

Reaktionen giver derfor ikke ministeriet anledning til at genoptage sagen.

Hvad angår udtalelserne fra skolelederen, anfører bispeembedet følgende:

'Bispeembedet finder det for sin del vigtigt fortsat at understrege, at provst (...) i forbindelse med sin udarbejdelse af indstilling, den 7. august 2008 kontaktede skoleleder (...) og oplæste de 9 linjer formuleret i indstillingen – en formulering som (...) godkendte uden tøven – det var sådan det var. Bispeembedet finder herved, at skoleleder (...)s udtalelser om de oplevelser, som man fra (W) Skole havde med sognepræsten fortsat bør lægges usvækket til grund trods advokatens efterfølgende telefonsamtale med (skolelederen), idet den nedskrevne formulering er blevet bekræftet af (skolelederen) selv overfor provsten. En sådan

tydelig bekræftelse af formuleringen overfor provsten som er sket, kan ikke svækkes af en efterfølgende telefonsamtale med advokaten. Bispeembedet henviser således fortsat til biskoppens brev til Kirkeministeriet dateret 27. marts 2009 bilagt udtalelser fra provsten, dateret henholdsvis 20. marts 2009 og 26. marts 2009.'

Med henvisning til Ombudsmandens udtalelser angående menighedsrådsvalget i 2008, fremgår der følgende bemærkninger i bispeembedets brev af 3. september 2010 til Kirkeministeriet:

'Bispeembedet [...] finder således anledning til særligt at henvise til det tidligere i sagen til Kirkeministeriet fremsendte notat vedrørende menighedsrådsvalget den 11. november 2008 i (X), (Y) og (Z) sogne, dateret 2. december 2008 og fremsendte e-post, dateret 2. december 2008.

Af dette notat fremgår det tydeligt, at der ved menighedsrådsvalget var en markant valgdeltagelse ((X) sogn — stemmeprocent på 49,26%, (Z) sogn — stemmeprocent på 57,59% og (Y) sogn — stemmeprocent på 56,70% mod stemmeprocent for landsgennemsnit på 15,7%), og resultatet viste en klar støtte til de siddende menighedsråd i såvel (X) sogn som (Z) sogn. I (Y) Sogn ville (...)slisten (imod sognepræst (A)) også have fået flertal i det nye menighedsråd, hvis man havde haft flere kandidater opstillet. Det var netop således, at (...)slisten fik væsentligt flere stemmer (31 stemmer) end (Y) sogneliste (20 stemmer), hvorfor (...)slisten herved ville have kunnet opnå 3 mandater og dermed flertal, såfremt man havde haft en kandidat mere opstillet.

Samlet set tegnede der sig ved menighedsrådsvalget i de tre sogne den 11. november 2008 et tydeligt billede af, at der ikke var støtte i menigheden til sognepræsten. Den markant høje valgdeltagelse viste også, at der fra menighedens side var stor bevågenhed om valget.

Det er bispeembedets opfattelse, at resultatet af dette menighedsrådsvalg er et stærkt kulminerende billede af den langvarige uoverensstemmelse mellem sognepræsten og menigheden, der betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel i pastoratet.'

Samlet set er det Kirkeministeriets opfattelse, at oplysningerne i bispeembedets reaktion på Ombudsmandens udtalelse af 30. juli 2010 blot underbygger konklusionen i ministeriets oprindelige afgørelse af 20. januar 2009.

De giver derfor ikke ministeriet anledning til at genoptage sagen.

Reaktion fra tidligere fællesmenighedsrådsformand (...)

Som anført ovenfor henviste bispeembedet i sin reaktion til et notat af 25. august 2010, udarbejdet af tidligere fællesmenighedsrådsformand (...), der i dag er medlem af (X)-(Z)-(Y) Sognes Menighedsråd.

Som det også fremgår af reaktionen af 3. september 2010 fra bispeembedet, så henleder bispeembedet opmærksomheden på et brev af 6. oktober 2008 fra (X) menighedsråd til (...) Stift, hvori menighedsrådet, på vegne af 6 medlemmer af (Z) menighedsråd, 6 medlemmer af (X) menighedsråd og 2 medlemmer af (Y) menighedsråd, fremsender kopi af et brev af 2. oktober 2008 til Kirkeministeriet med en nærmere redegørelse for menighedsrådenes vanskelige forhold i samarbejdet med sognepræsten.

I det omtalte brev af 2. oktober 2008 fra fællesmenighedsrådsformand (...) til Kirkeministeriet anføres bl.a. følgende:

'På vegne af seks medlemmer af (Z) Menighedsråd, seks medlemmer af (X) Menighedsråd og to medlemmer af (Y) Menighedsråd skal jeg her ved fremkomme med nedennævnte bemærkninger i anledning af ovennævnte sognepræsts fritagelse for tjeneste.

Jeg kan oplyse, at sognepræsten, hvilket sikkert er Kirkeministeriet bekendt, har været sygemeldt i perioden fra marts 2005 til maj/juni 2006 og igen fra juni 2007 til februar 2008, dvs. at præsten har været sygemeldt i næsten 2 år indenfor de seneste 4 år.

Menighedsmøder

Herudover kan jeg oplyse, at der til menighedsmøderne, der afholdes i præstegårdens konfirmandstue, i de senere år har været stærkt dalende tilslutning, hvilket måske også har sammenhæng med, at aktivitetsudvalget, der skulle deltage i planlægningen og tilrettelæggelsen af de nævnte møder har haft vanskeligheder med at kommunikere med præsten, der ifølge to medlemmer af aktivitetsudvalget selv har aftalt hvem der skulle holde foredrag og uden nærmere drøftelse med udvalget.

Det bemærkes, at det jo er menighedsrådet der formelt står for disse møder i samarbejde med sognepræsten, således at betaling til foredragsholder mv. afholdes af menighedsrådets kasse.

Sommerudflugt

De tre sogne afholder hvert år en sommerudflugt for sognets ældre, hvilket ligeledes sker i samarbejde med aktivitetsudvalget, men også tilrettelæggelsen af sogneudflugterne har voldt vanskeligheder som følge af manglende kommunikation. Det kan nævnes, at sognepræsten blev fornærmet hvis medlemmerne kom med andre forslag.

I 2008 har der ikke været nogen sommerudflugt. I 2007 blev udflugten gennemført med ringe tilslutning. I 2006 blev sommerudflugten aflyst på grund af for ringe tilslutning.

Indirekte tyveribeskyldninger

I forbindelse med præstegårdssyn samt provstesyn fremkommer der indirekte beskyldninger om tyveri mod deltagerne. Ved præstegårdssynet i 2005 anmodede sognepræsten om, at der blev holdt vagt ved indgangsdøren 'fordi der forsvinder som regel noget hver gang'. Endvidere har sognepræsten overfor mig personligt sagt, at der under et provstesyn forsvandt 2 gamle glas/tallerkner under synet, hvilket efter min opfattelse er en beskyldning for tyveri mod samtlige deltagere. Sådanne hændelser har haft til følge, at menighedsrådsmedlemmer og andre helst kommer to personer til stede, hvis der er et ærinde i præstegården.

Låste døre

Endvidere har sognepræsten en speciel adfærd i forbindelse med ankomst af besøgende, herunder deltagere til sognemøder og ved fællesmenighedsrådsmøder, der afholdes i konfirmandstuen i præstegården.

Hoveddøren er som regel låst, selvom der er berammet et forudgående møde og personerne ankommer umiddelbart forinden. Døren bliver selvfølgelig åbnet men straks vedkommende person er kommet ind går præsten til døren og låser den på ny. Det er naturligvis ikke altid foregået på denne måde, men som regel er det tilfældet.

En sådan adfærd føles meget ubehagelig for de personer som kommer til præstens dør.

Brug af egne rådgivere

Det kan yderligere oplyses, at sognepræsten medbringer egne rådgivere i forbindelse med udførelse af arbejde i og omkring præstegården, hvilket har vanskeliggjort præstegårdsudvalgets arbejde.

Jeg vedlægger en kopi af en skrivelse fra præstens personlige rådgiver, landskabsarkitekt (...) fra september 2006. Forholdet var det, at der er en

række ældre grantræer, der er ved at ødelægge den sydlige del af præstegårdsfacaden, herunder konfirmandstuen, og derfor ønskes fældet. Dette modsatte præsten sig og fremkom blandt andet med den nævnte skrivelse.

I konfirmandstuen er det nødvendigt at få pålagt et nyt gulvtæppe, idet det gamle gulvtæppe er af for dårlig kvalitet og bør udskiftes. Dette kunne ikke lade sig gøre, fordi præsten modsatte sig pålægning af nyt tæppe og henviste til egne rådgivere, der gav hende ret i, at den gulvbelægning som skulle vælges ikke var egnet, alt med den virkning, at træerne ikke er fældet og gulvbelægningsarbejdet ikke er udført.

Splittelse i de tre sogne [...]

Efter vores opfattelse har sagens opkomst i april 2007 sin direkte årsag i problemer med det psykiske arbejdsmiljø, men årsagerne hertil rækker i øvrigt efter vores opfattelse langt tilbage i årene forinden, jf. det ovennævnte.'

Kirkeministeriet ser oplysningerne i brevet fra 2. oktober 2008 fra den daværende fællesmenighedsrådsformand som en underbygning af de udbredte samarbejdsvanskeligheder, der bestod mellem Dem og menighedsrådene.

Dette kommer f.eks. til udtryk i det dårlige samarbejde mellem Dem og menighedsrådenes aktivitetsudvalg. Dette dårlige samarbejde manifesterer sig bl.a. i Deres egenrådige måde at fastlægge menighedsmødernes indhold på, med valg af foredragsholdere mv., på trods af at opgaven efter det oplyste skulle gennemføres i samarbejde med menighedsrådenes aktivitetsudvalg, og på trods af, at betaling til foredragsholdere mv. skulle afholdes af menighedsrådets kasse.

Det dårlige samarbejde viste sig desuden i forbindelse med Deres adfærd over for aktivitetsudvalget ved planlægningen af sommerudflugterne for sognenes ældre, hvor De blev fornærmet, hvis medlemmerne af aktivitetsudvalget kom med andre forslag end dem, De havde fremsat.

Det dårlige samarbejde mellem Dem og menighedsrådene kom ligeledes til udtryk i de indirekte beskyldninger om tyveri, som De fremsatte mod deltagerne i præstegårdssyn og provstesyn.

Det dårlige samarbejde viser sig efter ministeriets opfattelse ligeledes ved Deres brug af egne rådgivere i forbindelse med spørgsmål med relation til Deres tjenestebolig, frem for i fællesskab at søge at nå frem til en løsning i samarbejde med menighedsrådet.

Ministeriet mener, at fællesmenighedsrådsformandens brev underbygger de kirkelige tilsynsmyndigheders skøn om, at der mellem Dem og menigheden gennem en årrække bestod en dybtgående uoverensstemmelse, som medførte en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel.

Dette gælder således oplysningerne om, at menighedsmøderne med foredragsholdere mv. i de senere år forud for brevets datering af 2. oktober 2008 havde en stærkt dalende tilslutning.

Det gælder desuden oplysningerne om, at det følte meget ubehageligt for de besøgende i præstegården, f.eks. i forbindelse med afholdelse af sognemøder og fællesmenighedsrådsmøder, at De hele tiden sikrede Dem, at døren var låst.

Endvidere gælder det oplysningerne om, at sommerudflugten for de tre sognes ældre i 2008 ikke har været gennemført, at udflugten i 2007 kun blev gennemført med ringe tilslutning, og at den i 2006 blev aflyst på grund af for ringe tilslutning.

Alt dette underbygger efter ministeriets opfattelse de kirkelige tilsynsmyndigheders skøn om, at der gennem en årrække – og på flere forskellige områder – opstod større og større afstand mellem Dem og menigheden, hvilket betød en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel i pastoratet.

Det er således Kirkeministeriets opfattelse, at oplysningerne også i dette tilfælde blot underbygger konklusionen i ministeriets oprindelige afgørelse af 20. januar 2009.

Kirkeministeriet finder derfor ikke anledning til at genoptage sagen.

Reaktion fra provst (...), (...) Provsti

Provst (...) er fremkommet med en reaktion af 1. september 2010 på Ombudsmandens udtalelse af 30. juli 2010. Udtalelsen er opdelt i en række afsnit med overskrifter, der refererer til Ombudsmandens udtalelser om de pågældende forhold.

Af provstens reaktion af 1. september 2010 fremgår bl.a. følgende:

'Ombudsmanden har været så venlig at sende mig en kopi af sin udtalelse vedr. afskedigelsen af sognepræst (A). Jeg har læst den med stor interesse, men finder, at der er forhold, som jeg ikke kan undlade

at kommentere, ligesom jeg skal tillade mig at komme med yderligere præciseringer.

[...]

Vedr. menigheden

Jeg er enig med ombudsmandens definition af menigheden [...] og at ansatte ved kirken ikke indgår i menigheden i kraft af deres ansættelse.

Graver ved (X) Kirke, (...) og kirkesanger (...) bor begge uden for pastoratet og er således ikke en del af menigheden, mens graver ved (Y) kirke, (...), og graver ved (Z) kirke, (...), bor i henholdsvis (Y) og (Z) sogne og således er en del af menigheden.

Særlige forhold gør sig derimod gældende vedr. organist (...), som bor i (...) og derfor som ansat ikke er en del af menigheden. (Organisten) var imidlertid i den pågældende periode også ansat som musiklærer på (...) skole, og det lokale børnekor var og er fortsat en del af samarbejdet mellem kirken og skolen, hvor koret øver. Når (A) for øjnene af koret stormede frem og skruede ned for det elektroniske klaver, mens (organisten) akkompagnerede under generalprøven før koncerten i december 2006, og ved den efterfølgende koncert i menighedens påsyn stak fingrene i ørerne, var det således en upassende adfærd ikke kun i forhold til organisten som en af kirkens ansatte, men også i forhold til skolen som en af de institutioner, hun skulle arbejde sammen med, og i forhold til menigheden selv. Det er utænkeligt, at en sådan adfærd ikke skulle give anledning til snak i de små hjem.

Vedr. statistik over kirkelige handlinger i (X)-(Y)-(Z)

Ombudsmanden kritiserer i sin afgørelse vedr. afskedigelsen af (A), at det ikke nærmere er blevet undersøgt, hvordan det forholder sig med fravalg af sognepræsten til kirkelige handlinger i (X)-(Y)-(Z) pastorat, idet han henviser til sagen i (...) pastorat, som han kom med en udtalelse om i 1991.

Selv om jeg på forhånd er skeptisk over for at sammenligne med kirkelige forhold, der ligger over 20 år tilbage, og som fandt sted i et pastorat, der har næsten 3 gange så mange indbyggere som (X)-(Y)-(Z) pastorat, så har jeg kigget på den statistik, der kan trækkes ud af den elektroniske personregistrering, som blev taget i brug i 2003 (se bilag 1). Da jeg ikke kender datoerne for konfirmation, har jeg dog ikke umiddelbart kunnet hente oplysninger desangående.

[...] Det er ikke rimeligt at reducere det kirkelige liv til en numerisk størrelse helt uafhængig af de folkelige kriterier, der gælder for brug

af kirken. Sognebevidstheden er endnu mere svækket i dag end den var for 20 år siden, og det er ganske almindeligt, at forældre vælger at få deres barn døbt i den kirke, hvor de selv blev døbt eller konfirmeret, fremfor kirken i det sogn, hvor de bor. Det afspejler sig også i statistikken for (X)-(Y)-(Z), hvor 43 % af de registrerede dåb er foretaget i en anden kirke end bopælssognets. Når 24 af de døbte er født uden for pastoratet, kan det da heller ikke tages som udtryk for, at man specifikt tilvælger (A) som dåbspræst, men skyldes utvivlsomt for størstedelens vedkommende, at man vender hjem til sin barndoms kirke.

Det er således min klare opfattelse, som også bygger på, at jeg personligt de sidste mange år har haft mellem 40 og 60 dåb årligt, at tilknytningen til en bestemt kirke og hvilken dato, man ønsker dåb, har langt større betydning for valget af, hvor og hvornår den kirkelige handling skal foregå end hvem der er præst. Det er en udvikling, som er forstærket de sidste årtier, og som også afspejler sig i den seneste kirkelige lovgivning, der har liberaliseret tilknytningskravet til et sogn vedr. kirkelige handlinger betydeligt netop i en erkendelse af, at en meget mobil befolkning stiller krav, som sprænger den traditionelle opfattelse af sognet.

Om statistikken er der i øvrigt at bemærke, for det første at den viser, at (X)-(Y)-(Z) pastorat var et særdeles overkommeligt pastorat, hvad tjenstlige forpligtelser angår. For det andet at det dermed også er et numerisk meget tyndt materiale, som står til rådighed, og som det kan være vanskeligt for ikke at sige umuligt at udlede noget entydigt billede af, så meget mere som for det tredje at (A) har været sygemeldt i lange perioder, hvorfor der nødvendigvis har været afløserpræst på, jfr. bilag 2. Man kan derfor ikke vide, om der er fravalg i det, når hun kun har haft godt en tredjedel af begravelserne og godt halvdelen af vielserne, ligesom man intet kan udlede af, at hun har foretaget knap tre fjerdedele af de dåb, der har fundet sted, jfr. ovenstående.

Hvor vanskeligt det er at udlede noget af statistiske oplysninger i så små samfund, hvor alle kender alle, illustreres måske bedst af misforholdet mellem de 42 underskrifter til fordel for (A), som nogle støttepersoner samlede ind ved at stemme dørklokker i 2008 i (Y) sogn, og de 20 stemmer, som de samme personer fik ved det efterfølgende menighedsrådsvalg, hvor afstemningen var hemmelig og man derfor ikke skulle stå til regnskab for sine synspunkter ansigt til ansigt.

Noget tilsvarende kommer også til udtryk i det besynderlige, at (Z) kirke, hvortil der er knyttet mere end dobbelt så mange medlemmer som i de to andre sogne tilsammen, på den ene side har haft en uændret, måske endda svagt stigende kirkegang. Et faktum som (A's advokat) har lagt stor vægt på, men som på den anden side ikke valgte en eneste

ind i menighedsrådet, som ønskede, at (A) skulle forblive som sognepræst.

Hvad man nemlig ikke kan se ud af tallene fra menighedsrådsvalget, er, at (en anden opstillet), der med stort personligt stemmetal som den eneste blev valgt på den alternative liste i (Z) og nu er valgt som formand for det fælles menighedsråd, udtrykkeligt inden valget gjorde opmærksom på, at uagtet at han intet personligt havde at indvende imod sognepræsten, så var det fremadrettet nødvendigt, at hun kom væk. [...] Alt tyder da også på, at der ville være fulgt en række sognebåndsløsninger primært til (sognepræsten) i (et andet sogn), hvis ikke (A) var blevet afskediget.

Det skal i forbindelse med spørgsmålet om kirkegang bemærkes, at (...), som i det store og hele har passet embedet i 1½ år under vakan- cen, 3 til 4 gange overfor mig har givet udtryk for, at kirkegangen igen var i bedring. Det har desværre ikke på nuværende tidspunkt været muligt for mig at lave en statistik, der kan be- eller afkræfte dette.

Vedr. forholdet til (...) skole

Ombudsmanden henstiller, at ministeriet søger at afklare den tvivl, der er blevet skabt om skoleleder (...)’s udtalelse i sagen efter (A’s advokats) opringning til denne.

Jeg deler ikke ombudsmandens tvivl. Det forekommer mig ifølge sa- gens natur indlysende, at en skoleleder eller for den sags skyld et læ- rerkollegium og en menighed bestående af forældre, skolesøgende børn og andre interesserede uundgåeligt måtte opfatte det som en provokati- on, at sognepræsten stak begge fingre i ørerne, mens børnekoret sang.

Det er derfor fortsat min opfattelse, at det er sandt, at (skolelederen) undrede sig over sognepræstens demonstrative optræden i kirken, så- dan som han udtrykte det over for mig i sommeren 2008, og at skolen som følge heraf overvejede, om den også fremover skulle deltage i ar- rangementer i kirken, uanset om (A’s advokat) hævder, at han har sagt noget andet til ham.

[...] jeg fastholder, som nævnt, min tillid til, at det er korrekt hvad han fortalte mig og telefonisk bekræftede, da jeg efterfølgende læste notatet op for ham, jfr. mit brev til kirkeministeriet 3/9 2008. Jeg har helt be- vidst undladt at kontakte (skolelederen) siden og mener uanset om- budsmandens henstilling fortsat, at jeg heller ikke bør gøre det, idet jeg ikke ønsker at blive beskyldt for at påvirke et evt. vidne.

Jeg skal undlade at gisne om, hvorfor (skolelederen) ikke fastholdt sin forklaring, da (A's advokat) ringede ham op.

Vedr. udlevering af nøgle til præstegården

Ombudsmanden kritiserer s. 15, at jeg ikke har uddybet, hvorfor jeg i min indstilling skriver, at ingen ønsker at få udleveret nøgle til præstegården. Hvis man kender det samlede materiale om forholdene i pastoratet i denne periode, synes jeg umiddelbart, at det må være ganske klart, hvorfor man ikke ønskede en nøgle udleveret; men jeg skal gerne udfolde det nærmere.

[...]

Men selvfølgelig var det uundgåeligt, at det påvirkede menighedslivet. De, der skulle lave kaffe til møderne, måtte have præcise aftaler med sognepræsten, som skulle låse dem ind i konfirmandstuen. Havde de glemt noget ude i bilen, var døren låst igen. Var man blevet forsinket i kirken eller på kirkegården på vej til kirkekaffen, var døren blevet låst, og man måtte vente udenfor, indtil nogen blev opmærksom på, at man ikke kunne komme ind. Minikonfirmanderne kom som bekendt ved en lejlighed til at vente i lang tid udenfor i dårligt vejr, fordi (A) ikke havde været i stand til at overholde sin forpligtelse til at låse op til konfirmandstuen til tiden, hvorfor det endte med, at organisten kørte dem tilbage til skolen, jfr. min redegørelse af 26/6 2007 s. 13 (se bilag 3 B). Det var i den forbindelse, at hendes bisidder ved møderne i maj-juni 2007, provstitillidsmand (...), foreslog, at organisten skulle have udleveret en nøgle, så hun kunne låse op for minikonfirmanderne. Et forslag, som organisten afviste meget bestemt.

(...) vil kunne bekræfte, at han og ham bekendt heller ingen anden i givet fald ville have taget imod en nøgle, fordi man ikke ville udsætte sig for beskyldninger om at fjerne ting fra præstegården. [...]

Selv om sognene havde lært at leve med de låste døre, var de uundgåeligt blevet til et samtaleemne. De offentlige beskyldninger om, at der forsvandt ting fra præstegården under synsforretningen, forekom dertil så krænkende for i al fald for nogle af menighedsrådsmedlemmerne, at en af følgerne var, at der bortset fra provstesynet ikke siden blev afholdt præstegårdssyn, mens (A) boede i præstegården.

Jeg mener således ikke, at der kan være tvivl om, at der er forhold, der angår præstens personlighed, som har haft afgørende betydning for sognepræstens forhold til menigheden som sådan.

Vedr. 'gennem en årrække'

Jeg har som udgangspunkt ikke følt, at det var min opgave at dokumentere, hvordan forholdene var, inden jeg blev provst i området. Men når ombuds-

manden s. 16 nævner, at der først foreligger konkrete oplysninger om uoverensstemmelserne den 11. april 2007, ser jeg mig nødsaget til uddybe, at jeg var bekendt med, at der var problemer før min tid.

I forbindelse med ændringerne af provstigrænserne den 1. januar 2007 lagde (den tidligere provst) således ikke skjul på, at der ofte var vrøvl og problemer med (A). Jeg skulle være forberedt på, at jeg aldrig kunne vide, hvornår hun var rask, og hvornår hun var sygemeldt, og jeg skulle være indstillet på i perioder at lægge øren til timevis af snak.

Dernæst vil det være naturligt at pege på den skrivelse, som fællesmenighedsrådsformand (...) på vegne af 14 ud af 18 menighedsrådsmedlemmer i pastoratet sendte til kirkeministeriet dateret "(...), den 02.10.2008". Da den er fremsat efter min indstilling til ministeriet af 6. august s.å., indgik den naturligvis ikke i grundlaget herfor; men den er en bekræftelse på, at kirkelivet sygnede hen, mens (A) var præst i pastoratet.

Jeg skal her særligt fremhæve, at jeg finder, at det er et tungtvejende vidnesbyrd om det dårlige forhold mellem hende og menighedsrådene, at hun fandt anledning til for egen regning i 2006 at indhente en landskabsarkitekt vedr. beplantningen omkring præstegården, uagtet at stiftsøvrigheden kan tilbyde kompetent og uafhængig rådgivning også på dette område.

Skrivelsen omtaler i øvrigt også det allerede nævnte præstegårdssyn i 2005, hvor (A) spredte misstemning med sin mistænkeliggørelse i det dengang nyvalgte menighedsråd, og som efterfølgende kom til at præge samarbejdet i menighedsrådet.

Dernæst må jeg insistere på, at (A)'s opførsel under koncerten i december 2006 var pinlig og havde en negativ effekt i forhold til såvel skole som menighed, uanset om skoleleder (...) vil stå ved sine udtalelser eller ej.

Men allerede forinden havde de 3 menighedsrådsformænd i efteråret 2006 anmodet om et møde med (den tidligere provst) vedr. samarbejdet med sognepræsten og med henblik på at ændre dennes adfærd. Det fandt ifølge fællesmenighedsrådsformanden sted den 22. november 2006 i (...) provsti. Han orienterede mig om det, da han kontaktede mig den 12. april 2007 vedr. arbejdsmiljøet i sognene.

(Fællesmenighedsrådsformandens) oplysninger foranledigede mig til at kontakte (den tidligere provst) inden min samtale med (A) den 17. april 2007 for at høre, om der forelå et notat fra mødet. Det gjorde der ikke. (Den tidligere provst) anså mødet for et uformelt sonderende møde, men forventede, at der efterfølgende ville komme en klage fra menighedsrådene; en forventning som også biskop (...) gav udtryk

for, da jeg orienterede ham om (fællesmenighedsrådsformandens) henvendelse til mig.

Jeg kan således ikke nærmere redegøre for, hvordan mødet forløb, men blot konstatere, at samarbejdet mellem sognepræsten og menighedsrådene i efteråret 2006 altså var så belastet, at man bad provsten om hjælp til at forbedre det. [...]

Når der desuden i ombudsmandens sagsfremstilling s. 26, henvises til, at (A) anførte, at der på intet tidspunkt før medarbejdermødet den 11. april 2007 havde været nævneværdige uoverensstemmelser med nogen part, så er det korrekt, at hun ikke fandt det nævneværdigt, men netop bagatelliserede sammenstød, som fandt sted mellem hende og graver (...), (X), på det tilsvarende medarbejdermøde i foråret 2006. Et sammenstød, der gjorde meget stærkt indtryk på de andre ansatte, jfr. bilag 4.

Endelig vil jeg også nævne den tale, som (A) holdt i forbindelse med genindvielsen af (X) kirke i 2004, og som biskop (...) omtalte i sin indstilling, men som også andre, heriblandt hun selv, har nævnt over for mig som bl.a. en kritik af (...)’s alterudsmykning. Hun har naturligvis ret til at mene, hvad hun vil derom. Hun har også ret til at udtale sin mening. Men hun kan ikke forvente, at det skulle lade menighedsrådet og menigheden upåvirket, at hun ved selve genindvielsen af kirken i sin officielle tale forholdt sig negativt til et projekt, som de havde ofret deres fritid, kræfter og penge på og nu fejrede.

Og når hun i sit brev til biskoppen af 25. marts 2007, som jeg har modtaget kopi af, finder det 'stærkt foruroligende, at kirkegangen i (X) Kirke på det nærmeste er ved at høre op! Jeg kender ikke årsagen, men hele vinteren har vi døjet med, at der kom meget få mennesker til gudstjeneste i (X) Kirke ... det er som om, der ligger en lindorm rundt om (X) Kirke! Og jeg har ikke umiddelbart noget bud på, hvordan jeg får den fjernet!', så er det et vidnesbyrd om, at også hun selv har oplevet afstanden mellem hende og den brede menighed i hvert fald i (X) sogn, jfr. bilag 3, s. 2.

Der er for mig ingen tvivl om, at den mangel på forståelse for egnen og dens befolkning, som talen ved genindvielsen af (X) kirke i 2004, og som især den krænkende beskyldning ved præstegårdssynet i 2005 er udtryk for, lagde grunden til en irreversibel proces, der de følgende år skabte større og større afstand mellem (A) og menigheden i (X)-(Y)-(Z) pastorat og sluttelig endte i en direkte konflikt med menighedsrådene i 2007, da hun ikke blot afviste den kritik, som blev fremført over for hendes måde at behandle personalet på, men også fejede de hænder til side, som på fæl-

leskontaktpersonens foranledning blev rakt frem til forsoning og ny begyndelse ved konfliktløsningsmøderne i maj og juni 2007.

[...]

Målbevidst grøftegravning

[...]Problemstillingen er væsentlig, fordi ombudsmanden ikke på noget punkt antyder at have forholdt sig kritisk til udsagn og oplysninger, som (A's advokat) er kommet med på (A)'s vegne. Jeg skal derfor tillade mig at belyse nogle af de metoder, som jeg har iagttaget, at hun og hendes bisidderer benytter sig af.

Jeg vil tage udgangspunkt i (advokaten)'s bemærkning, citeret s. 39 i ombudsmandens udtalelse: 'At min klient er den eneste, der — jfr. referaterne og fremlagt dokumentation — positivt har strakt hånden frem og opfordret til forsoning. Er dette indgået i Kirkeministeriets vurdering af ansvaret for uoverensstemmelserne?'

(Advokaten) skriver dette mod bedre vidende. Mødet den 24. maj 2007 sluttede netop med, at fælleskontaktpersonen foreslog, at man skulle give samarbejdet en chance mere og forsøge at forbedre det dårlige klima bl.a. gennem teammøder. Både organist og kirkesanger var velvillige over for forslaget, mens (A) ikke kunne se, hvordan det skulle kunne lade sig gøre, og på det opfølgende møde den 13. juni s.å. slog hun da også den fremstrakte hånd fuldstændig til side med sine til tider ganske ubeherskede angreb på organist, kirkesanger og menighedsråd, at hun ødelagde enhver mulighed for at genetablere samarbejdet. Det var på den baggrund ikke muligt at tage det efterfølgende forsoningsforsøg, som (advokaten) refererer til, alvorligt, dels fordi det tydeligt var en konsekvens af, at hun havde opdaget sin fadæse, dels fordi organist og kirkesanger helt enkelt var bange for hende.

[...]

For mig er disse eksempler en bekræftelse på, at der her er tale om en person, som i det hele taget vil være vanskelig at samarbejde med. Det er således fortsat min opfattelse, at der er basis for at anvende § 43 i denne sag, selv om § 28 også kunne overvejes.'

Igen er det Kirkeministeriets opfattelse, at oplysningerne blot underbygger konklusionen i ministeriets oprindelige afgørelse af 20. januar 2009.

Det er således fortsat Kirkeministeriets opfattelse, at betingelserne for anvendelse af tjenestemandslovens § 43 var opfyldt, idet der eksisterede en

dybtgående uoverensstemmelse mellem Dem og menigheden, som betød en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel i pastoratet.

Kirkeministeriet finder derfor ikke anledning til at genoptage sagen.

Det gælder således oplysningerne om, at graveren ved (Y) Kirke og graveren ved (Z) Kirke begge boede i pastoratet, og således tilhørte menigheden.

Det gælder desuden oplysningerne om, at organist (...) i den pågældende periode var ansat som musislærer på (...) Skole, og at det lokale børnekor var og fortsat er en del af samarbejdet mellem kirken og skolen, hvor koret øver.

Endvidere gælder det oplysningerne om Deres tale i forbindelse med genindvielsen af (X) Kirke i 2004, hvor De bl.a. kritiserede kirkens alterudsmykning, hvilket både provst (...) og daværende biskop (...) fremhæver som medvirkende til splittelsen mellem Dem og den fremmødte del af menighedens medlemmer.

Derudover gælder det oplysningerne i Deres eget brev af 25. marts 2007 til biskoppen over (...)Stift, hvori De selv anfører, at De finder det stærkt foruroligende, at kirkegangen i (X) Kirke på det nærmeste var ved at høre op. De sammenlignede selv situationen med, at der lå en lindorm omkring kirken, og De gav desuden udtryk for, at De ikke vidste, hvordan De kunne rette op på den lave kirkegang.

Oplysningerne om den meget lave kirkegang underbygger således de kirkelige tilsynsmyndigheders skøn, idet der ikke blot var tale om en uoverensstemmelse mellem Dem og et enkelt medlem af menigheden, men derimod en manifestation af hindringerne for det kirkelige livs trivsel i pastoratet.

Tilsvarende gælder oplysningerne i fællesmenighedsrådsformand (...)’s brev af 2. oktober 2008, hvorefter der gennem de senere år forud for brevets datering, var tale om stærkt dalende tilslutning til menighedsmøderne i præstegårdens konfirmandstue, hvor menigheden ellers skulle have mulighed for at høre foredrag mv.

Denne oplysning underbygger de kirkelige tilsynsmyndigheders skøn, idet der ikke blot var tale om en uoverensstemmelse mellem Dem og et enkelt medlem af menigheden, men derimod en manifestation af hindringerne for det kirkelige livs trivsel i pastoratet.

Det samme gælder fællesmenighedsrådsformandens oplysninger om, at de tre sognes årlige sommerudflugt med sognets ældre ikke blev gennemført i 2008, kun blev gennemført med ringe tilslutning i 2007, og i 2006 blev helt aflyst på grund af for ringe tilslutning.

Disse oplysninger underbygger de kirkelige tilsynsmyndigheders skøn, idet der ikke blot var tale om en uoverensstemmelse mellem Dem og et enkelt medlem af menigheden, men derimod en manifestation af hindringerne for det kirkelige livs trivsel i pastoratet. Det samme gælder oplysningerne om, at de årlige sommerudflugter i 2006 og 2008 slet ikke blev gennemført.

Konklusionen i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009 underbygges videre af oplysningerne om Deres adfærd med at låse dørene i tjenesteboligen i præstegården, hvilket efter det oplyste følte meget ubehageligt for de personer, der kom til tjenesteboligens dør, f.eks. i forbindelse med afholdelse af sognemøder og fællesmenighedsrådsmøder.

Det samme gælder episoden med minikonfirmanderne, der på trods af at være fremmødt på det fastsatte tidspunkt måtte stå udenfor Deres aflåste tjenestebolig i dårligt vejr, indtil organisten måtte køre dem tilbage til skolen.

Kirkeministeriet kan ikke tilslutte sig Ombudsmandens udtalelse om, at det havde været ønskeligt, om ministeriet havde afventet menighedsrådsvalget i 2008, inden man tilkendegav over for Dem, at der efter ministeriets opfattelse var grundlag for at afskedige Dem.

I den forbindelse henviser Ombudsmanden til en utrykt Ombudsmandsudtalelse af 21. marts 1991 om afskedigelse af en anden præst efter tjenestemandslovens § 43.

Det fremgik af ministeriets afskedigelsesbrev af 14. november 1989 i den omtalte sag, at biskoppen i 'skrivelse af 14. maj 1987 meddelte [...] menighedsrådene, at han ville afvente, hvilket billede der tegnes af situationen i løbet af efteråret 1987. Senere sattes sagen yderligere i bero på udfaldet af menighedsrådsvalget i efteråret 1988.' Efterfølgende anmodede de nye menighedsråd i marts 1989 stiftsøvrigheden om, at samarbejdet mellem præsten og menighederne måtte blive afbrudt. Det fremgår således af afskedigelsesbrevet, at det var biskoppen og ikke Kirkeministeriet, som satte afskedigelsessagen i bero på udfaldet af menighedsrådsvalget.

Det er Kirkeministeriets vurdering, at det ikke i Deres sag kunne pålægges ministeriet, som i august 2008 havde modtaget indstillinger fra både provst og biskop, at undlade at behandle sagen i lyset af et kommende menighedsrådsvalg.

Hvad angår resultatet af menighedsrådsvalget henviser man til bispeembets reaktion, der bl.a. omtaler et notat, der tidligere er fremsendt til Kirke-

ministeriet i sagen. Af notatet fremgår bl.a., **at** der var en markant valgdeltagelse i de tre sogne med stemmeprocenter, der lå langt over landsgennemsnittet, **at** dette var udtryk for en stor bevågenhed om valget, samt **at** der i menigheden ikke var støtte til Dem.

Der henvises desuden til de ovenfor anførte oplysninger om stemmefordelingen i provst (...)’s reaktion af 1. september 2010.

For en god ordens skyld bemærkes, at ministeriet først traf afgørelse om afskedigelse af Dem efter afholdelsen af menighedsrådsvalget, og at det fremgår af afgørelsen, at ministeriet var opmærksom på resultatet af menighedsrådsvalget, jf. også side 15 i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009.

Oplysningerne underbygger dermed konklusionen i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009, og giver derfor ikke ministeriet anledning til at genoptage sagen.

Hvad angår Ombudsmandens udtalelse vedrørende statistiske oplysninger til belysning af, om menigheden fravalgte Dem ved kirkelige handlinger mv., skal ministeriet i det hele henvises til de oplysninger, som provst (...) har fremsendt herom i sin reaktion af 1. september 2010.

I den forbindelse har ministeriet noteret sig provstens skepsis ved at sammenligne forholdene i Deres sag med en konkret Ombudsmandsudtalelse fra 1991 i en anden sag.

Provstens skepsis begrundes bl.a. med, **at** den tidligere Ombudsmandssag ligger ca. 20 år tilbage, **at** den udspandt sig i et pastorat, der har næsten 3 gange så mange indbyggere som (X)-(Y)-(Z) Pastorat, **at** det er provstens erfaring, at det i dag i høj grad er andre faktorer end præsten der afgør, hvor en kirkelig handling finder sted, samt **at** dette også har fundet udtryk i den kirkelige lovgivning de senere år.

Det er ministeriets opfattelse, at oplysningerne i provstens reaktion blot underbygger konklusionen i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009.

Det gælder oplysningerne om, at (X)-(Y)-(Z) Pastorat var et særdeles overkommeligt pastorat, samt at De var sygemeldt i lange perioder, hvor den kirkelige betjening af pastoratets menighed blev forestået af andre.

Det gælder også provstens oplysninger om, at den præst, der i det store og hele passede Deres embede i 1½ år under vakancen, 3 til 4 gange gav udtryk for, at kirkegangen var i bedring under Deres fravær.

Desuden gælder det oplysningerne om den efter Deres egen oplysning lave kirkegang ved (X) Kirke, oplysningerne om den stærkt dalende tilslutning til menighedsmøderne i konfirmandstuen i Deres tjenestebolig, samt oplysningerne om de aflyste sommerudflugter.

Hvad angår spørgsmålet om udtalelsen fra skolelederen fra (...) Skole, bemærker ministeriet, at på trods af at skolelederen — ifølge (advokaten)'s brev af 3. marts 2009 — måske nok ikke var indforstået med, at hans tidligere udtalelse indgik i afskedigelsessagen, og at han nok ikke ønskede at blive taget til indtægt for Deres afskedigelse, så var han i det store og hele enig i det faktum, der blev viderebragt i provst (...)’s indstilling til Kirkeministeriet.

Igen er det ministeriets opfattelse, at provstens oplysninger blot understøtter konklusionen i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009, hvorfor de ikke giver ministeriet anledning til at genoptage sagen. Det gælder bl.a. provstens bemærkning om, at et lærerkollegium og en menighed bestående af forældre, skole-søgende børn og andre interesserede måtte opfatte det som en provokation, at præsten stak begge fingre i ørerne, mens børnekoret sang.

Kravet om uoverensstemmelsens varighed i en årrække

I følgebrevet til sin udtalelse af 30. juli 2010 anfører Ombudsmanden følgende om den tidsmæssige udstrækning af uoverensstemmelsen i forhold til kravet i tjenestemandsløvens § 43.

1. Ombudsmanden finder det ikke dokumenteret, at der forud for april 2007 var uoverensstemmelser af en karakter og et omfang, som forudsættes efter tjenestemandsløvens § 43, mellem Dem og menighederne
2. Ombudsmanden finder det kritisabelt at Kirkeministeriet ikke fik afklaret grundlaget for biskoppens vurdering hvorefter forholdet mellem Dem og menigheden var belastet også før den nuværende provsts tiltræden.

Reaktion fra tidligere biskop (...)

Tidligere biskop (...) anfører i sit brev af 2. september 2010 til Kirkeministeriet, at biskoppens kirkelige tilsyn med stiftets præster er 'i sit udgangspunkt ikke opsyn og kontrol, men medlevende opmærksomhed og om nødvendigt vejledning og yderst sjældent foranstaltninger, som kan få følger for præstens ansættelsesforhold.'

På brevets side 1f. gør (biskoppen) desuden rede for en række mere generelle redskaber, som han i sin tid som biskop benyttede sig af i forbindelse med varetagelsen af sit bispeembede, og herunder udøvelsen af det kirkelige tilsyn.

Han anfører således følgende:

‘I varetagelsen af bispeembedet har jeg lagt hovedvægten på så bred en berøringsflade med stiftets sogne, som det var muligt. De fleste af årets søndage har jeg enten varetaget gudstjeneste i en af stiftets 326 kirker og med efterfølgende sammenkomst med den lokale menighed, eller jeg har været på uanmeldt gudstjenestebesøg. Dertil kommer talrige foredragsarrangementer ved sogneaftener, kirkehøjskoler eller provstikonventer, møder med menighedsråd om forhold man ønsker at drøfte og søge fremmet ved et møde med stiftets biskop eller de orienterende møder forud for præsteansættelser. Der har også været møder, hvor en konflikt af den ene eller anden art var på dagsordenen. Det har hørt til undtagelsen, at en konflikt ikke har kunnet løses. Der har i mine godt 18 år været to afskedigelser af sognepræster. Den ene afsked var begrundet i en læresag, den anden i § 43, (A).

[...]

I det daglige udøves det biskoppelige tilsyn i et nært samarbejde med stiftets provster, som jeg løbende havde jævnlig kontakt med, undertiden op til flere gange ugentlig med den ene eller den anden af stiftets 14 provster. Disse samtaler har for det meste været uformelle med karakter af almindelig orientering om og drøftelse af forholdene i provstiet. Provsten er biskoppens nærmeste medarbejder og udøver sit tilsyn på delegation fra biskoppen. Det betyder, at provsten orienterer biskoppen, hvis der er vanskeligheder af den ene eller anden art under opsejling.’

Herefter gør (biskoppen) i sit brev nærmere rede for, hvorledes han i den konkrete sag har benyttet disse redskaber i varetagelsen af sit biskoppelige tilsyn. Han anfører herunder følgende:

‘Således havde jeg jævnlige samtaler med provst (...), (...) Provsti, om forholdene i (X)-(Y)-(Z) pastorat og specielt de vanskelige samarbejdsrelationer mellem sognepræsten og menighedsrådene. Jeg var opmærksom på problemerne også før mit besøg i (X) 1. søndag i advent 2004. Som jeg har anført i min indstilling til ministeriet kunne jeg her iagttagende, at sognepræstens kontakt med de tilstedeværende var ringe. Det forstærkedes af, at hun holdt en tale ved sammenkomsten efter gudstjenesten i (X) Kirke, som markant vidnede om manglende situationsfornemmelse. Talen blev mødt med tavshed. (...)’s [beboere i den pågældende landsdel] tavshed kan være meget talende.

Kommunalreformen, der trådte i kraft 1. januar 2007, medførte tillige en ændret provstiinddeling. Det betød, at (X)-(Y)-(Z) pastorat blev flyttet fra (...) provsti til (...) provsti. Men som jeg tidligere har påpeget, flyttede problemerne også med, og de forværredes kraftigt, da samarbejdet mellem sognepræsten på den ene side og organisten og kirkesangeren på den anden side brød sammen i en konflikt, som det trods ihærdige anstrengelser ikke var muligt at løse. Enhver med kendskab til forholdene i et lille landpastorat, hvor folk er tæt på hinanden, vil forstå, at et sådant sammenbrud i samarbejdet i forbindelse med varetagelsen af sognenes gudstjenester og kirkelige handlinger har vidtrækkende og ødelæggende følger også for det kirkelige livs trivsel. En dyb og varig uoverensstemmelse bliver ikke til fra den ene dag til den anden. Den forløber som en proces frem imod en uafvendelig afslutning, med mindre det lykkes at standse den. Denne proces var for længst under udvikling forud for den 1. januar 2007.

[...]

Et alvorligt misforhold mellem sognepræst og menighedsråd har ifølge sagens natur ødelæggende følger udadtil i sognene for det kirkelige livs trivsel, idet det er et fælles ansvar for menighedsråd og sognepræst at arbejde for at søge det kirkelige liv styrket. Dette udadgående ansvar kan ikke varetages, medmindre menighedsråd og præst har et tillidsfuldt og inspirerende samarbejde [...].'

(Biskoppen) anfører desuden, at de kirkelige tilsynsmyndigheders skøn i sagen således bygger på et solidt og indgående kendskab til de lokale forhold. Han understreger desuden, at hans besøg i (X) Sogn 1. søndag i advent 2004 efterlod ham med

'en dyb bekymring for muligheden af et fortsat tillidsfuldt samvirke mellem sognepræst og menighed. Det var mit skøn, at et indbyrdes tillidsfuldt forhold var under hastig nedbrydning. [...] De efterfølgende år har uimodsigeligt vist, at mit skøn var i overensstemmelse med virkeligheden. Jeg må derfor blankt afvise, at den dybe varige uoverensstemmelse kun har varet 1 år og 8 måneder. Og jeg fastholder, at det var velbegrundet at indstille (A) til afsked efter § 43. Et sådan skøn bygger ikke alene på enkeltstående 'episoder', skønt disse var alvorlige nok, men tillige på et helhedsskøn, som sådanne episoder bekræfter.

[...]

Afsluttende vil jeg anføre, at jeg kender de tre sogne — (X), (Y), (Z) — som solidt rodfæstede sogne med rod i grundtvigsk inspireret åben folkekirkelig holdning. Dette præg skyldes ikke mindst de to forudgående sognepræster, (...), sognepræst i (X)-(Y) fra 1961 og tillige (Z) fra 1970 og indtil 1985, hvorefter han var domprovst over (...) Stift til sin afgang på grund af alder 1997. Han efterfulgtes i (X)-(Y)-(Z) af (...) fra 1986-1999,

fra 1992 til 1999 tillige provst for (...) provsti, hvorefter han tiltrådte sit nuværende embede som domprovst over (...) Stift. De to forgængere efterlod sig sogne, der var præget af stabilt og glædesfyldt kirkeligt liv og fællesskab.'

På denne baggrund er det fortsat Kirkeministeriets opfattelse, at oplysningerne blot underbygger konklusionen i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009.

Der henvises i den forbindelse bl.a. til side 12, og særligt til side 16 og side 18 i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009. Heraf fremgik, at ministeriet fandt de kirkelige tilsynsmyndigheders udsagn og skøn var saglige og velbegrundede, og at man lagde vægt på biskoppens og provstens oplysninger om, at uoverensstemmelserne også eksisterede forud for den nuværende provsts embedsperiode.

Oplysningerne giver derfor ikke Kirkeministeriet anledning til at genoptage sagen.

(Biskoppen) anfører afslutningsvis i sit brev af 2. september 2010, at tjenestemandens lovens § 43 ikke forholder sig til skyldspørgsmålet.

Han fastholder desuden, at hans skøn om, at bestemmelsen skulle anvendes, var velbegrundet, og at det efterfølgende yderligere er blevet bestyret.

Ved brev af 7. september 2010 til Kirkeministeriet, har (biskoppen) oplyst, at han under oprydning samme dato er stødt på sin kørebog fra tiden marts 2001 til juni 2009. Opgørelsen for marts måned 2002 viser, at han aflagde et gudstjenestebesøg i (Z) Kirke den 28. marts 2002. Han vedlægger en kopi af kørebogens omtale af besøget, og anfører følgende:

'Det var en langfredags gudstjeneste, som blev forestået af daværende sognepræst (A). Besøget var foranlediget af, at jeg nærrede bekymring for, hvorledes (A)'s varetagelse af sin præstetjeneste blev modtaget af menigheden. Mit besøg gav mig ikke anledning til kritik af sognepræsten, men det fjernede heller ikke min bekymring.

I tilbageblikket tegner der sig for mig et klart billede af, at afskedigelsen af (A) efter tjenestemandens lovens § 43 var kulminationen på en udvikling, som gennem lang tid havde været undervejs.'

Efter Kirkeministeriets opfattelse underbygger denne oplysning yderligere ministeriets konklusion i afgørelsen af 20. januar 2009, hvorefter de væsent-

lige uoverensstemmelser har bestået i en årrække, herunder forud for april 2007.

Oplysningerne giver derfor ikke ministeriet anledning til at genoptage sagen.

Reaktion fra bispeembedet over (...) Stift

Bispeembedet over (...) Stift har ved brev af 3. september 2010 til Kirkeministeriet fremsendt en reaktion på Ombudsmandens udtalelse af 30. juli 2010.

Det fremgår bl.a. heraf, at bispeembedet tilslutter sig det anførte i reaktionerne fra provsten for (...) Provsti, samt fra (...), der var biskop i (...) Stift under sagens behandling.

Om varigheden af uoverensstemmelserne mellem Dem og menigheden, anfører bispeembedet bl.a. følgende:

‘Biskop (...) anførte i sin indstilling til Kirkeministeriet, dateret 8. august 2008, at der allerede under den tidligere provsts funktionsperiode (provst (...)) forud for kommunalreformen pr. 1. januar 2007 har været tale om problemforhold mellem sognepræst og menighed, der har medvirket til en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel i pastoratet.

Bispeembedet har drøftet dette forhold med tidligere provst for (A), (...), og provsten har i relation hertil udarbejdet et notat, dateret 26. august 2010 vedrørende et møde afholdt den 22. november 2006 kl. 16.00 i (...) Provsti, hvor orienteringen fra de tre menighedsrådsformænd drejede sig om sognepræstens adfærd, idet der fra menighedsrådenes side var behov for en drøftelse af de samarbejds-mæssige problemer, der var med sognepræsten. Der blev ikke taget notat fra dette møde, men provsten har ved sit nærværende notat redegjort for mødets deltagere, mødets anledning og mødets indhold. Dette notat vedlægges til Kirkeministeriets orientering.

Bispeembedet har fra tidligere fællesmenighedsrådsformand (...) (nu menigt medlem af (X), (Z), (Y) menighedsråd) modtaget et håndskrevet notat vedrørende et møde afholdt af de valgte medlemmer af (X) menighedsråd dateret 14. september 2006. Det fremgår heraf, at man oplistede de forhold, som man fandt problemfyldte i samarbejdet med sognepræsten. Dette notat sammenholdt med det øvrige omfattende materiale i sagen viser, at der også forud for perioden på de 1 år og 8 måneder var problemer med samarbejdet mellem sognepræsten og

herved en dybtgående uoverensstemmelse som væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel. Det pågældende notat, dateret 14. september 2006 er vedlagt i kopi'.

I reaktionen fra bispeembedet henvises endvidere til det tidligere omtalte telefonnotat, der blev udarbejdet den 20. april 2006 af daværende biskop (...). Af dette notat fremgår bl.a. følgende:

'Telefonnotat 20/4-06

Opringning fra medlem af (Z) menighedsråd (...) med beklagelse over sognepræst (A). Alting smuldrer i sognet, præsten er inaktiv, udviser en efter medlemmets opfattelse krænkende adfærd, f.eks. beskyldning om tyveri, hvorfor sognepræsten låser døren, når der kommer besøgende.

Det var tydeligt at mærke, at (...) fandt situationen uholdbar.

Jeg tilbød at komme til et møde, om rådet ønskede det. Jeg har orienteret provst (...).
(...)'

Det er Kirkeministeriets opfattelse, at telefonnotatet underbygger de kirkelige tilsynsmyndigheders vurdering af, at der også forud for april 2007 var tale om, at uoverensstemmelserne mellem Dem og menigheden havde udviklet sig i en grad, hvor de var så dybtgående, at der telefonisk blev rettet henvendelse til biskoppen.

Det er derfor fortsat Kirkeministeriets opfattelse, at oplysningerne blot underbygger konklusionen i ministeriets oprindelige afgørelse af 20. januar 2009.

Kirkeministeriet finder derfor ikke anledning til at genoptage sagen.

Som sagt anfører bispeembedet, at man fra tidligere fællesmenighedsrådsformand (...) (nu menigt medlem af (X), (Z), (Y) menighedsråd) har modtaget et håndskrevet notat fra et møde den 14. september 2006 med de valgte medlemmer af (X) menighedsråd.

Notatet oplister en række forhold, som menighedsrådets valgte medlemmer fandt problemfyldte i samarbejdet med sognepræsten.

Notatet indeholder bl.a. følgende håndførte oplysninger:

'Møde d 14/9 06 kl. 19.30 hos (...)

Deltagere: De valgte medlemmer af menighedsrådet.

Dørene låst — kan ikke komme ind og lave kaffe [...]

Hoveddøren låses bagved straks. [...]

[...]

Burde besøge de ældre noget mere. [...]

Besvær med at aftale møder og komme ind i præstegården. [...]

Som det fremgår, omhandler emnerne fra mødet både forholdet mellem Dem og menighedsrådet (punkterne 1, 2 og 6), og forholdet mellem Dem og den øvrige del af menigheden (punkterne 2, 5 og 6).

Oplysningerne underbygger blot konklusionen i Kirkeministeriets afgørelse af 20. januar 2009.

Det gælder bl.a. oplysningen om, at menighedsrådet i september 2006 fandt, at uoverensstemmelserne mellem på den ene side Dem og på den anden side menighedsrådet og menigheden havde stået på så længe og nået et sådant omfang, at de valgte menighedsrådsmedlemmer fandt det nødvendigt at drøfte dem på et møde.

Dette underbygger konklusionen i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009, hvorfor man ikke finder anledning til at genoptage sagen.

Reaktion fra (tidligere provst)

Bispeembedets brev af 3. september 2010 var vedlagt en reaktion fra provst (...), der indtil kommunalreformen pr. 1. januar 2007 var provst for Dem.

Provstens reaktion vedrører særligt spørgsmålet om varigheden af den dybtgående uoverensstemmelse mellem Dem og menigheden. Til belysning heraf anfører provsten følgende:

‘Vedrørende sognepræst (A), som blev afskediget i henhold til tjenestemandslovens § 43 kan jeg herved som provst for (...) provsti for sognepræsten og menighedsrådet indtil 1. januar 2007 tilkendegive, at der den 22. november 2006 kl. 16 blev holdt et uformelt møde/orientering på (...) provstis kontor med deltagelse af undertegnede og de tre formænd for henholdsvis (X) menighedsråd, (Y) menighedsråd og (Z) menighedsråd. Mødet var aftalt mellem mig som provst og (...) som fællesmenighedsrådsformand. Der blev ikke taget referat af mødet.

Orienteringen drejede sig om sognepræstens adfærd, idet der fra menighedsrådenes side var behov for en drøftelse af de samarbejds-mæssige

problemer, der var med sognepræsten. Der var fra flere medlemmer af menighedsrådene peget på, at det var mærkeligt og ubehageligt, at sognepræsten låste døre, når de kom til møder i præstegårdens konfirmandstue, ligesom hun låste døre, når folk fra menigheden var på besøg i præstegården.

Sognepræsten blev ikke informeret om dette møde og blev det heller ikke efterfølgende. Jeg kontaktede kort tid efter mødets afholdelse sognepræsten for at høre, om hun var interesseret i et møde med formændene for en drøftelse af samarbejdsforholdene. Sognepræsten var ikke interesseret i afholdelsen af et møde.

En opfølgning på det afholdte uformelle møde kom derfor aldrig i stand på grund af tidsnød – både i forbindelse med den kommende adventstid og derefter overgang til nyt provsti.

Afslutningsvis vil jeg tilføje, at jeg erindrer, at et medlem af (Z) menighedsråd telefonisk rettede klage til mig som provst over sognepræsten, og jeg henviste hende i den forbindelse til at kontakte biskoppen.'

Kirkeministeriet anser (tidligere provst)'s notat om forholdene i efteråret 2006 for yderligere at underbygge konklusionen i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009.

Provst (...)’s afsluttende bemærkning underbygges endvidere af daværende biskop (...)’s telefonnotat af 20. april 2006 om telefonsamtale med et medlem fra (Z) Sogns Menighedsråd. Dette telefonnotat er omtalt nærmere ovenfor, hvortil der henvises.

Det er således Kirkeministeriets opfattelse, at oplysningerne på ny blot underbygger konklusionen i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009.

Kirkeministeriet finder derfor ikke anledning til at genoptage sagen.

I det hele er det herefter uændret Kirkeministeriets opfattelse, at den dybtgående uoverensstemmelse mellem Dem og menigheden, jf. også ovenfor, på afgørelsestidspunktet opfyldte kravet i tjenstemandslovens § 43, idet den havde eksisteret i en årrække.

Dette underbygges bl.a. ved tidligere biskop (...)’s reaktion på Ombudsmandens udtalelse, hvori han redegør for indholdet af biskoppens kirkelige tilsyn og de generelle redskaber, som han benyttede i forbindelse med varetagelsen af sit tilsyn.

På den baggrund kan ministeriet tilslutte sig biskop (...)’s oplysning om, at de kirkelige tilsynsmyndigheders skøn i sagen bygger på et solidt og indgående kendskab til de lokale forhold. Der henvises i den forbindelse til side 12 i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009 hvor ministeriet bl.a. oplyste, at man fandt de kirkelige tilsynsmyndigheders udsagn og skøn både saglige og velunderbyggede.

Ministeriet bemærker, at bestemmelsen i tjenestemandslovens § 43 efter sin karakter og sit indhold tillægger de kirkelige tilsynsmyndigheders indstilling stor betydning. Bestemmelsens betingelse om, at afskedigelse kun kan ske efter indstilling fra provst og biskop indikerer, at ministeriet ved afgørelse om afskedigelse må tage hensyn til de særlige forhold, der gør sig gældende i det lokalsamfund, som præsten har sit virke i.

Set i dette lys synes Ombudsmanden at tillægge provstens og biskoppens indstillinger for ringe betydning i forbindelse med sin vurdering af, om der forelå tilstrækkelig dokumentation for, at der gennem en årrække havde bestået en dybtgående uoverensstemmelse mellem Dem og menigheden.

Ministeriet bemærker i øvrigt, at der er tale om en sagstype, hvor sædvanlige bevismidler vanskeligt lader sig anvende.

Ministeriet finder, at oplysningerne blot underbygger konklusionen i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009.

Dette gør sig bl.a. gældende, når biskop (...) underbygger sin vurdering ved at dokumentere sit gudstjenestebesøg i forbindelse med Deres langfredagsgudstjeneste i (Z) Kirke den 28. marts 2002.

Det underbygger ligeledes konklusionen i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009, at besøget var foranlediget af biskoppens bekymring for, hvorledes Deres varetagelse af præstetjenesten blev modtaget af menigheden.

Det samme gælder oplysningen om, at besøget ikke fjernede biskoppens bekymring, selv om besøget i sig selv ikke gav den daværende biskop anledning til kritik af Dem.

Endvidere underbygger det konklusionen i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009, at biskop (...) oplyser, at han også forud for sit besøg i (X) 1. søndag i advent 2004 var opmærksom på problemerne i pastoratet mellem Dem og menighedsrådene.

Det samme gælder biskoppens vurdering af, at kontakten mellem de tilstedeværende medlemmer af menigheden og Dem var ringe, samt at Deres tale –

og menighedens reaktion herpå – ved sammenkomsten efter gudstjenesten i (X) Kirke markant vidnede om manglende situationsfornemmelse hos Dem.

Konklusionen i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009 underbygges endvidere af, at biskop (...) understreger, at besøget i (X) 1. søndag i advent 2004 efterlod ham med en dyb bekymring for muligheden for et tillidsfuldt samvirke mellem Dem og menigheden, idet det var hans indtryk, at et indbyrdes tillidsfuldt forhold var under hastig nedbrydning.

Det samme gælder fællesmenighedsrådsformand (...)’s oplysninger om menighedsrådsmødet i (X), den 14. september 2006, hvor menighedsrådet bl.a. drøftede en række kritikpunkter vedr. Dem.

Oplysningerne om, at De i september 2006 valgte for egen regning at benytte Dem af en landsskabsarkitekt i forbindelse med en uenighed mellem Dem og menighedsrådet vedrørende en række forhold i forbindelse med Deres tjenestebolig underbygger ligeledes konklusionen i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009.

Det samme gør sig gældende vedr. provst (...)’s oplysninger om, at han forud for ændringen af provstigrænserne den 1. januar 2007 fra provst (...) var blevet gjort opmærksom på, at der ofte var vrøvl og problemer i forbindelse med Dem, samt Deres egne oplysninger i Deres brev af 25. marts 2007 til biskoppen, hvori De bl.a. oplyser, at De finder det stærkt foruroligende, at kirkegangen i (X) Kirke på det nærmeste er ved at høre op. De sammenligner det med, at der ligger en lindorm rundt om kirken.

Oplysningerne giver derfor ikke ministeriet anledning til at genoptage sagen.

Proportionalitetsgrundsætningen

Kirkeministeriet har noteret sig, at Ombudsmanden i afsnit 4.3 i sin udtalelse af 30. juli 2010 bl.a. anfører følgende om Kirkeministeriets overholdelse af den forvaltningsretlige proportionalitetsgrundsætning i forbindelse med sagens behandling:

‘Som nævnt følger det af den forvaltningsretlige grundsætning om proportionalitet at myndighederne først skal have forsøgt at bringe uoverensstemmelsen til ende på andre måder end ved afskedigelse.

I denne sag blev der med provstens deltagelse holdt flere møder med de involverede parter med henblik på at finde en mindelig løsning på problemerne. Også biskoppen har aktivt forsøgt at skabe muligheder for at finde en løsning. Jeg kan derfor ikke kritisere myndighederne for at

tilsidesætte proportionalitetsgrundsætningen. Det kan ikke føre til en anden vurdering at Arbejdstilsynet lagde til grund bl.a. at der ikke var en ledelsesmæssig strategi for løsning af problemer i det psykiske arbejdsmiljø, og at Arbejdstilsynet vurderede at konflikthåndteringen var utilstrækkelig, særligt i forbindelse med eskalerende konflikter.

Jeg har overvejet om den omstændighed at biskoppen allerede på sit første møde med (A) den 30. august 2007 foreslog hende en aftale om en fratrædelsesordning, må anses for at stride mod denne grund-sætning. Det mener jeg dog ikke. Biskoppens forslag må vurderes i lyset af provstens redegørelse af 26. juni 2007 om forløbet af de hidtidige møder og den samtidige erklæring fra en række menighedsrådsmedlemmer hvori (A) blev opfordret til at søge væk fra embedet i pastoratet. På den baggrund må det anses for naturligt at biskoppen undersøgte muligheden for at løse problemerne ved en fratrædelsesaftale.'

Ministeriets øvrige overvejelser

Ministeriet har nøje gennemlæst Ombudsmandens udtalelse af 30. juli 2010, samt de involverede kirkelige myndigheders reaktioner på Ombudsmandens udtalelse.

De nye oplysninger i sagen giver som sagt ikke ministeriet anledning til at genoptage sagen, jf. også det ovenfor anførte, da den oprindelige afgørelse af 20. januar 2009 efter Kirkeministeriets opfattelse var velunderbygget og rigtig, og da de nye oplysninger blot underbygger konklusionen i ministeriets oprindelige afgørelse.

Kirkeministeriet har noteret sig, at afsnit 5 i Ombudsmandens udtalelse af 30. juli 2010 konkluderer, at der i sagen er 'klare oplysninger om dybtgående uoverensstemmelser' mellem på den ene side Dem og på den anden side et stort flertal af de øvrige medlemmer af menighedsrådene.

Ombudsmanden anfører videre, at navnlig det forhold at alle valgte medlemmer i to af de tre menighedsråd samlet meldte sig syge i februar-marts 2008 med henvisning til konflikten med Dem viser, at der var sådanne dybtgående uoverensstemmelser.

Ombudsmanden anfører desuden, at det også må tillægges betydning, at alle tre menighedsråd – uanset deres holdning i øvrigt til Dem – i 2008 meddelte biskoppen og ministeriet at de ville betragte det som lovligt forfald hvis organisten og kirkesangeren ikke deltog i gudstjenester og kirkelige handlinger sammen med Dem.

De nye oplysninger i sagen giver som sagt ikke ministeriet anledning til at genoptage sagen, jf. det ovenfor anførte, men alene til at overveje, om afskedigelse i stedet burde være sket efter tjenestemandenslovens § 28, i modsætning til, hvad ministeriet tidligere har tilkendegivet overfor Ombudsmanden.

Kirkeministeriet agter dog ikke at ændre afgørelsen, da afskedigelsen efter tjenestemandenslovens § 43 stiller præsten mere gunstigt end en afskedigelse efter tjenestemandenslovens § 28.

Ombudsmandens bemærker i udtalelsens afsnit 4.4 vedrørende inddragelsen af uoverensstemmelsen mellem Dem og andre ansatte ved kirken, at arbejdsmiljøproblemer ikke *i sig selv* kan danne grundlag for afskedigelse efter tjenestemandenslovens § 43.

Som Ombudsmanden imidlertid selv noterer sig, blev forholdet mellem Dem og menighedsrådene alvorligt belastet af de uløste arbejdsmiljøproblemer, hvorfor Kirkeministeriet med rette inddrog oplysningerne om disse problemer i sin behandling af sagen.

Ombudsmandens kritik af, at ministeriet tillige tillagde arbejdsmiljøproblemerne selvstændig betydning, kan man ikke tilslutte sig.

Det er således ministeriets opfattelse, at man kan inddrage denne type oplysninger med henblik på at skabe et overblik over forholdet mellem præst og menighed – og da særligt i en sag, hvor arbejdsmiljøproblemet konkret har haft stor betydning for Deres samarbejde med menighedsrådene.

Dette underbygges af tidligere biskop (...)’s reaktion på Ombudsmandens udtalelse af 30. juli 2010, hvori det bl.a. anføres, at:

‘Et alvorligt misforhold mellem sognepræst og menighedsråd har ifølge sagens natur ødelæggende følger udadtil i sognene for det kirkelige livs trivsel, idet det er et fælles ansvar for menighedsråd og sognepræst at søge det kirkelige liv styrket. Dette udadgående ansvar kan ikke varetages, medmindre menighedsråd og præst har et tillidsfuldt og inspirerende samarbejde
[...]

Ministeriet noterede sig desuden, at resultatet af menighedsrådsvalget i 2008 ikke medførte opbakning til Dem eller Deres støtter i menighedsrådene, jf. også side 15 i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009.

Oplysningerne om, at stemmeprocenten i pastoratets sogne var markant højere end landsgennemsnittet, sammenholdt med at medlemsprocenten i

sognene også var højere end landsgennemsnittet, underbygger også blot konklusionen i ministeriets afgørelse af 20. januar 2009.

Kirkeministeriets konklusion

Ministeriets oprindelige afgørelse af 20. januar 2009 om afskedigelse af Dem var velunderbygget og rigtig.

Som det også fremgik af ministeriets oprindelige afgørelse af 20. januar 2009 – særligt på afgørelsens side 7, side 11, side 12, side 16 og side 17f. – lagde ministeriet vægt på de kirkelige tilsynsmyndigheders indstillinger, og herunder de skøn som både provst og biskop havde lagt til grund for deres vurderinger af, at betingelserne for at anvende tjenestemandsløvens § 43 var opfyldt.

Det er Kirkeministeriets opfattelse, at de nye oplysninger i sagen blot tjener til at underbygge konklusionen i den oprindelige afgørelse. Ministeriet har således ikke ændret sin vurdering i sagen.

De nye oplysninger giver derfor ikke ministeriet anledning til at genoptage sagen.

På den baggrund skal Kirkeministeriet tillige afvise ethvert krav om økonomisk kompensation, som Deres advokat har rejst.”

Den 21. februar 2011 kvitterede jeg for modtagelsen af ministeriets brev og meddelte følgende:

”I et brev af 30. juli 2010 henstillede jeg at Kirkeministeriet genoptog sagen og traf en ny afgørelse, da ministeriet efter min opfattelse ikke havde haft tilstrækkeligt grundlag for at afskedige (A). Jeg pegede bl.a. på at med de oplysninger som forelå da ministeriet traf sin afgørelse, kunne kravet om at det skulle dokumenteres at forholdet til menigheden var ødelagt, ikke anses for opfyldt i tilstrækkelig grad. Det kunne heller ikke anses for dokumenteret at der før april 2007 var uoverensstemmelser mellem (A) og menigheden af den karakter og det omfang som forudsættes i tjenestemandsløvens § 43.

Konkret pegede jeg på at det ville have været ønskeligt hvis der på samme måde som i den sag som jeg tog stilling til i brev af 21. marts 1991, fra myndighedernes side havde været fremskaffet oplysninger om i hvilket omfang medlemmerne af menighederne klart havde fravalgt (A) som præst til fordel for en anden præst til kirkelige handlinger som dåb, konfirmation, vielse og begravelse, eller ved at løse sognebånd til en anden præst. Derudover henstillede jeg at Kirkeministeriet nu søgte at afklare den tvivl der var blevet skabt

om udtalelserne i sagen fra skolelederen fra den lokale skole. Endvidere henstillede jeg at Kirkeministeriet på samme måde som i sagen fra 1991 overvejede betydningen af udfaldet af menighedsrådsvalget den 11. november 2008. Derudover kritiserede jeg at Kirkeministeriet ikke havde fået afklaret grundlaget for biskoppens vurdering hvorefter forholdet mellem præsten og menighederne også var belastet forud for at den nuværende provst tiltrådte den 1. januar 2007.

Kirkeministeriet anfører i brevet af 7. februar 2010 at ministeriet ikke har genoptaget behandlingen af sagen. Det fremgår dog at det er ministeriets opfattelse at det materiale som nu foreligger, underbygger de konklusioner som ministeriet tidligere har draget i afgørelsen af 20. januar 2009.

Flere af de dokumenter som er vedlagt Kirkeministeriets brev af 7. februar 2011, indeholder oplysninger som belyser de forhold som jeg fremhævede i brevet af 30. juli 2010. Således har (...) Stift med et brev af 3. september 2010 indsendt et notat af 26. august 2010 som er udarbejdet af (...) der var provst for (A) frem til den 1. januar 2007. I notatet gives der oplysninger om et møde den 22. november 2006 som (...) havde holdt med formændene for de 3 menighedsråd om de samarbejds-mæssige problemer i forhold til (A). Endvidere har (...) Stift med brevet af 3. september 2010 indsendt et telefonnotat af 20. april 2006 udarbejdet af den daværende biskop. Notatet vedrører en samtale biskoppen havde haft med et medlem af (Z) Menighedsråd som fandt situationen i sognet uholdbar på grund af problemer i forhold til (A). Derudover har (...) Stift sendt en kopi af et notat som stiftet har modtaget fra den daværende fællesmenighedsrådsformand vedrørende et møde som blev holdt af de valgte medlemmer af (X) Menighedsråd den 14. september 2006. Notatet oplyser en række forhold som de valgte medlemmer af menighedsrådet anså for problemfyldte i samarbejdet med (A). Desuden har stiftet indsendt et notat af 25. august 2010 som er udarbejdet af den daværende fællesmenighedsrådsformand. Notatet indeholder oplysninger om en klage over (A) som et medlem af menigheden i (X) Sogn fremsatte på et vælgermøde i anledning af menighedsrådsvalget den 11. november 2008, og som hun senere telefonisk bekræftede over for den daværende fællesmenighedsrådsformand.

Derudover har den daværende biskop med et brev af 7. september 2010 sendt Kirkeministeriet en kopi af en kørebog som indeholder oplysninger om et gudstjenestebesøg som han aflagde i (Z) Kirke den 28. marts 2002. Det fremgår af brevet at besøget var foranlediget af at den daværende biskop nærede bekymring for hvorledes (A)s varetagelse af sin præstetjeneste blev modtaget i menigheden. Det fremgår endvidere at besøget ikke gav ham anledning til kritik af (A), men at det heller ikke fjernede hans bekymring.

Endvidere har den nuværende provst i et brev af 1. september 2010 givet flere oplysninger om sagen, herunder en række statistiske oplysninger om de kirkelige handlinger i pastoratet som yderligere er belyst i et særskilt bilag.

Alt i alt er der tale om et betydeligt materiale om sagen som jeg ikke tidligere har modtaget fra myndighederne. Materialet belyser i betydeligt omfang de forhold som jeg fremhævede i brevet af 30. juli 2010. Ministeriet har for så vidt efterkommet min henstilling. Herefter har jeg ikke grundlag for at foretage mig mere. Jeg har ikke herved taget stilling til den bedømmelse af sagen som er fremkommet i ministeriets brev af 7. februar 2011.”

NOTER: (*) FOB 1984, s. 92, FOB 1986, s. 93, og FOB 2007, s. 194.